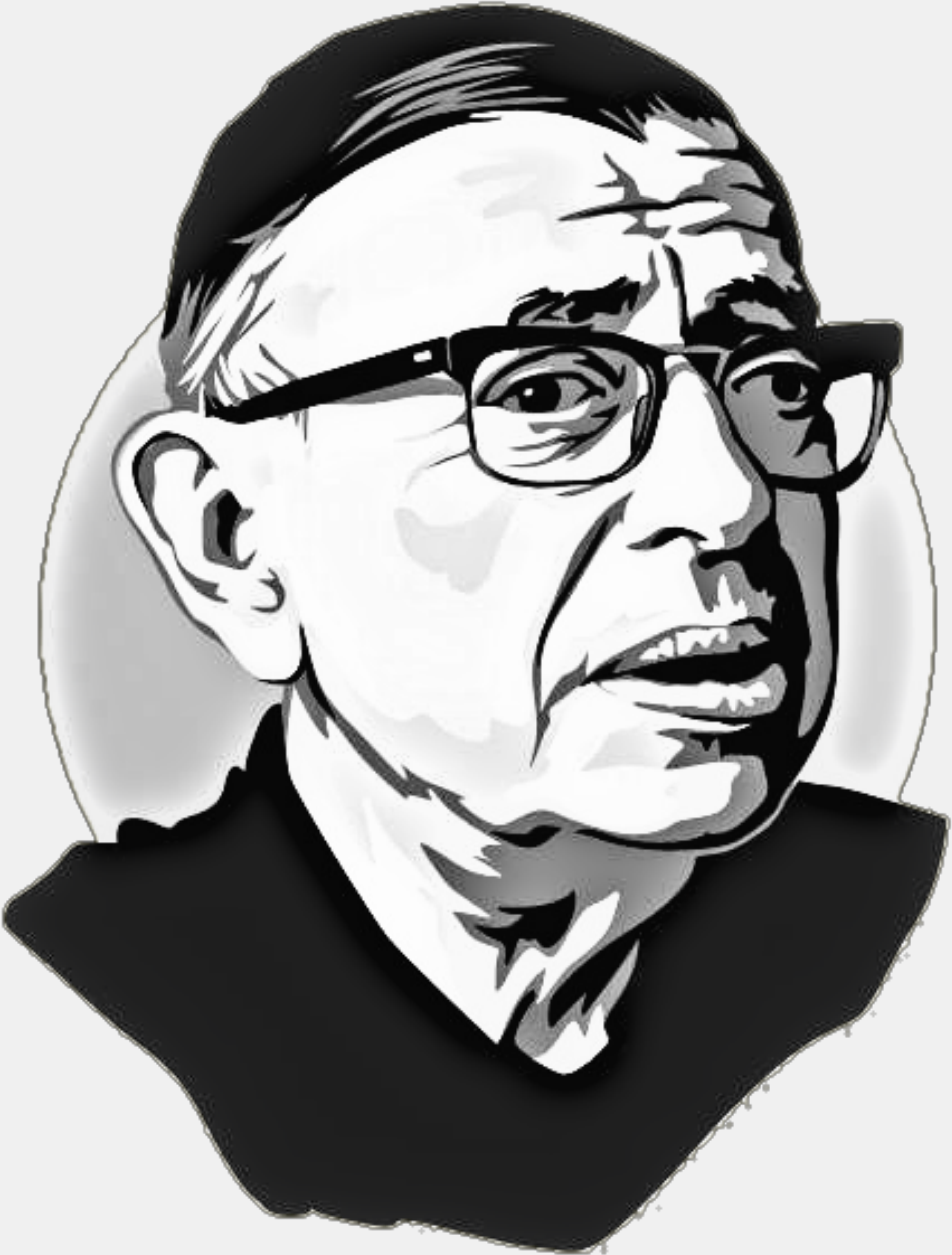

Yazı-Yorum

Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi

51. Sayı

Suç Ortakları

Genel Yayın Yönetmeni

Zeynep Eşin

Yayın Kurulu

İlknur Demir

Aslı Esmâ Karaca

Editör

İlknur Demir

Selva Ezgi Yücel

Çizim

Şaranur Yaşar

Tasarım

Deniz Eşin

Yazarlar

İlknur Demir

Zeynep Eşin

Handan Kılıç

Fulya Çağlar

Selva Ezgi Yücel

Ayhan Ün

Aslı Esmâ Karaca

Nuray Narbay

İÇİNDEKİLER

Dosya Konusu

Zeynep Eşin
Varoluşun Ezici Varlığı; Bulantı

İlknur Demir
Sartre ve Edebiyat

Aslı Esmâ Karaca
Bariona veya Acı ve Umut Oyunu

Fulya Çağlar
Ezber Bozan Bir Hesaplaşma

Selva Ezgi Yücel
Ruhun Ölümü

Öykü

Fiğen Yıldız
Şaraba ve Üzüme Yürüyen

Esra Kahya
Merhumeyi Nasıl Bilirdim

Fethiye Demirsöz
Violet-Mor

Duygu Harmancı
Kömür Lekesi

Banu Yurtsever
Bir Yazarın Odası

Cenk Uras
Kuş

Röportaj

Melisa Parlak

Ufuk Kobaş

Şiir

Latihan Bozdemir
Kalbimi Boğan Yılan

Buse Çiğil
Çiy Tanesi

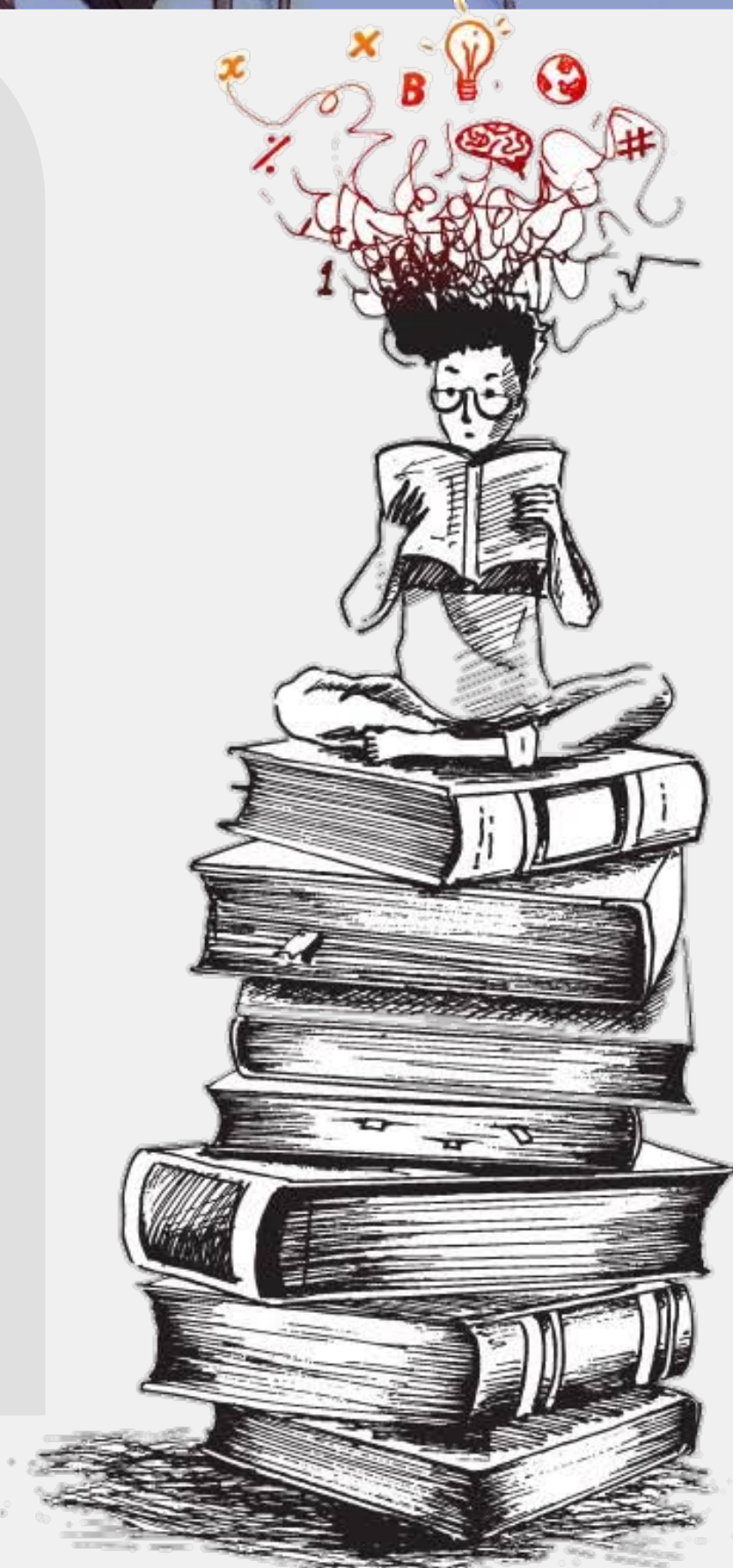

Deneme & Film İnceleme

Handan Kılıç
Gizli Hakikatler

Ayhan Ün
Neandertalin Eli

Kahraman Ermiş
Pinocchio

Konuk Masası

Demek cehennem bu. Hiç aklıma
getirmezdim böyle olacağını... Acı, ateş,
kızgın ızgara hepsi sizsiniz demek... Ne
gülünç şey! Kızgın ızgaranın ne gereği var:
Cehennem başkalarıdır.

Jean Paul Sartre

Sartre ve Edebiyat

İlknur Demir

" Bir hiç için bir sürü gürültü "

Jean-Paul Sartre

Yirminci yüzyıldan itibaren bireyin varoluş sancısı, gerek siyasi gerekse edebi söylemlerde kendisine eskisine oranla daha fazla yer bulmuştur. Peki ama neden? Bu sorunun cevabı; dönemin yoğun ve karmaşık tarihinde gizli olsa gerek. İki dünya savaşı, diktatörlerin çoğalması, salgın hastalıkların -verem,veba- kişiler üzerinde yarattığı korku, bireyde geleceğe yönelik karamsarlığa neden olurken toplumda da hayal kırıklığı yaratmıştır. Gelecek kaygısının yarattığı bu baskı, kişinin kendini sorgulamasına neden olmuş, birey yaşanan olumsuzlukların onu karamsar ve umutsuz bir ruh haline büründürmesine engel olamamış, hem kendine hem de dünyaya yabancılaşmıştır. Sadece yabancılaşma değildir aslında bireyin sorunu. Yaşam hakkı dâhi elinden alınmış, savaşlar nedeniyle bir çok insan toplu katliamlar ve soykırımlarla öldürülmüştür. Öldürülmekten kurtulanlar ise teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesiyle makinelere köle olmaya başlamışlar, savaş sonrası baş gösteren gelecek kaygısına işsizlik kaygısı da eklenince yaşadığı döneme gittikçe yabancılaşan birey intiharı çözüm olarak görmeye başlamıştır.

Uzak görülü aydın Charlie Chaplin, henüz İkinci Dünya Savaşı'nın bombaları vicdanları yerle bir etmeden önce, kapitalizmin bireyi özne olmaktan çıkarıp nesne olmaya doğru götürdüğünü ve bu durumun insanoğlu için bir meteor etkisinden farksız olmayacağını gördü. 1936 yılında sanatçı duyarlılığı ile aydın kimliğini birleştirerek, bugün hâlâ etkisini ve hatta güncelliğini koruyan Modern Zamanlar filmi çekti.

Neydi film kısaca hatırlayalım. Üretim bandının dişlileri arasında çalışma saatleri boyunca aynı monotonlukla vida sıkın işçi sonunda dayanamaz, dişlilerin arasına düşer ve sıkışır. Makinenin bir dişlisidir o artık. Döner durur. Çarkın dişlileri arasına sıkışıp kalan insanı metaforik olarak anlatan bu sıkışmışlık onu bunalıma götürür ve bir süre sonra çevresindekiler tarafından delirdiği düşünülerek akıl hastanesine yatırılır. Akıl hastanesinden çıktıktan sonra elinde salladığı kırmızı bayrak yüzünden komünist olduğu iddiası ile tutuklanır. Yolda tesadüfen tanıştığı bir kıza yardım eder. Umutsuzdur kız ve “Bunca çabaya değer mi?” diye sorar. İşte bu soru Danimarkalı filozof Søren Kierkegaard, Friedrich Nietzsche, Martin Heidegger ve Fyodor Dostoyevski’den Franz Kafka’ya, Jean-Paul Sartre ve Albert Camus’dan Simone de Beauvoir’a uzanan varoluşçuluk akımının ana sorusudur.

Charlie Chaplin’in Modern Zamanlar filmi Jean Paul Sartre’in 1945'te kendisiyle birlikte Simone de Beauvoir ve Maurice Merleau-Ponty'in önderliğinde kurduğu ve 1945-1952 yılları arasında yayımlanan edebi-politik bir derginin adına da ilham olur. Sartre, varoluşçuluğun ana tema olduğu Modern Zamanlar adlı derginin sunuş yazısında kendi tercihleri olarak* sistemin gidişatına ses çıkarmayıp dönemin kalemşorluğunu yapan edebiyatçıları oldukça eleştirmiştir.

“Yazarın elinde çağından kaçmak için hiçbir olanak bulunmadığına göre, kaçmaya kalkışacak yerde onu sımsıkı kucaklamasını istiyoruz; çağı onun tek şansısıdır: ikisi de birbiri için yaratılmışlardır. Balzac’ın 48 günleri karşısındaki kayıtsızlığına, Flaubert’in Komün olayı karşısındaki korkulu anlayışsızlığına, “yazık olmuş!” diyoruz; ama onlar için yazık olmuş: Önlerine çok büyük bir fırsat çıkmış, ama onlar bunu bir daha yakalayamamak üzere kaçırmışlar. Biz ise çağımızın hiçbir şeyini kaçırmak istemiyoruz(...) Ben Flaubert ile Goncourtları, Komün’ün ardından gelen kanlı cezalandırma dalgasından sorumlu tutarım, çünkü bunun engellenmesi yönünde bir satır bile yazmamışlardır. Bu onların işi değildi, denecek. Calas davası Voltaire’in işi miydi? Dreyfus’ün mahkûmiyeti Zola’nın işi miydi? Ya da Kongo’nun yönetimi Gide’in işi miydi?... Niyetimiz, bizi çevreleyen toplumda bazı değişiklikler meydana getirilmesine katkıda bulunmaktır. Son savaşın hemen öncesinde, edebiyatla uğraşanların çoğu, sadece bülbül olmaya razı olmuşlardı. Nihayet, üretmeye duyulan tiksintiyi son kerteye vardırıran birkaç yazar çıktı; bunlar ağabeylerinden de öteye geçerek, sadece yararsız bir kitap yayınlamakla üzerlerine düşeni yapmış olmadıklarına karar verdiler ve tüm edebiyatın gizli amacının dili yıkmak olduğunu ve buna ulaşmak için de çok konuşup hiçbir şey söylememenin yeterli olduğunu savundular(...)”

Yazma özgürlüğü yurttaş özgürlüğünü içerir düşüncesini eyleme dönüştürmek adına çıkardıkları bir dergidir Modern Zamanlar. Ona göre düşünsel bir takım değerlerin bekçiliğini mi yapmalıdır yazar yoksa siyasal ve toplumsal kavgalara katılarak somut ve günlük özgürlüğü mü korumalıdır? Bu sorunun yeni soruları da beraberinde getireceğini bilerek sorar: “İnsan kimin için yazar?”

Evrensel okuyucu için yazıyoruzdur bu sorunun cevabı Sartre için ama ilke olarak bütün insanlara yönelmiştir.

Çamura batmış, gizli, kullanılması olanaksız özgürlükler için yazdığını bilen yazarın kendi özgürlüğü bile öyle katıksız değildir ona göre. Kendi özgürlüğünü temizlemesi gerektiği için de yazar ve devam eder, “ İnsan köleler için yazmaz.”

Sartre'ın siyasal duruşunun şekillenmesinde İkinci Dünya Savaşı'nda orduya çağırılması ve savaşta Almanlara esir düşmesinin payı büyüktür. Soğuk savaş döneminde çok fazla eleştirse de Sovyetler Birliği'ni desteklemiş, Fransa'nın Cezayir'e karşı yürüttüğü savaşa karşı çıkmıştır. 1960 yılında yüz yirmi bir entelektüelle birlikte imzalanan bildiriyle Fransız hükümetini, Cezayir Bağımsızlık Savaşı'nı meşru bir bağımsızlık savaşı olarak görmeye çağırmıştır. Modern Zamanlar Dergisi'nde de, bu bağlamda yazıları yayımlanmıştır. 1968 olayları Sartre'ın entelektüel konumunun şekillenmesinde bir dönüm noktasıdır. Sovyetler' in Prag'a müdahalesi ise kendi politik düşüncesini sorguladığı dönem olmuştur.

Savunduğu düşüncelerini aynı zamanda uygulayan Sartre; “Jean-Paul Sartre imzasını atmakla “Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Jean- Paul Sartre imzasını atmak aynı şey değildir.” diyerek ödülü hem maddi hem de manevi olarak reddeden ilk kişidir. Aslında başlangıçta siyasi bir düşüncenin doğrultusunda yazmak gibi bir çabanın içinde değildir ama dönem onu Fransız direnişine angaje olmaya itmiştir. İlk siyasi duruşudur bu Sartre'ın. Zamanla okurlarının, “Yazdıkların ve eylemlerin birbiriyle uyumlu olmalıdır.” diyen çağrılarına uyar ve o şekilde yaşamaya başlar fakat bu durum hakkında şöyle diyecektir. “Bir noktadan sonra kendimi kamuoyu önünde rehin alınmış olarak buldum. Bu ‘başkaları için ben’di. ‘kendim için ben’ diye bir şey yoktur. ‘Kendim için ben’ işkencedir. Bir eyleme katıldıysam benzer eylemlere de katılmak zorundaydım. Başlangıçta özgürce yaptığım seçim, sonrasında koşullanmaya dönüşüyordu.”

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Fransız Cumhuriyeti'nin en yüksek onur nişanı olan Légion d'honneur'ü de reddeder ve Collège de France'da hocalık yapması teklifini de geri çevirir. “Bu tutumum, benim yazarlık anlayışımdan kaynaklanıyor.” der çünkü ona göre siyasal, toplumsal ya da edebi bir tutum benimseyen bir yazar, gücünü kendi sözcüklerinden almalıdır.

1905 yılında Paris'te orta burjuvazi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen, on beş aylıkken babasını kaybeden Sart'ın gençliği öğrenimle geçer ve felsefe bölümünden mezun olur. Taşrada yaptığı öğretmenlik yılları oldukça sönüktür. İlk gençlik yıllarından itibaren tek hayali vardır. Yazar olmak. 1920 ve 1928 yılları arasında yazarlık adına birçok denemesi olsa da 1938 yılında Bulantı romanı onun ilk büyük çıkışıdır.

Kendine özgü diyebileceğimiz bir üslubu olup olmadığı tartışılabilir. Fransız sanat ve edebiyat eleştirmeni Geaton Picon şöyle tanımlar onun yazım dünyasını. “Bir yazarın üslubu değildir sanki bir özü dille iletmek üzere kaleme sarılan bir adamın üslubudur.” Nereden gelmektedir o zaman Sartre'in ünü? Eserlerinde kucaklayan birlik vardır Sartre'in ve çağıyla söyleşen çağın dileklerini karşılayan bir yazardır o. Sartre'in ispatlama gibi bir derdi yoktur, bütün çabası çağın içinde bulunduğu durumu göstermektir.

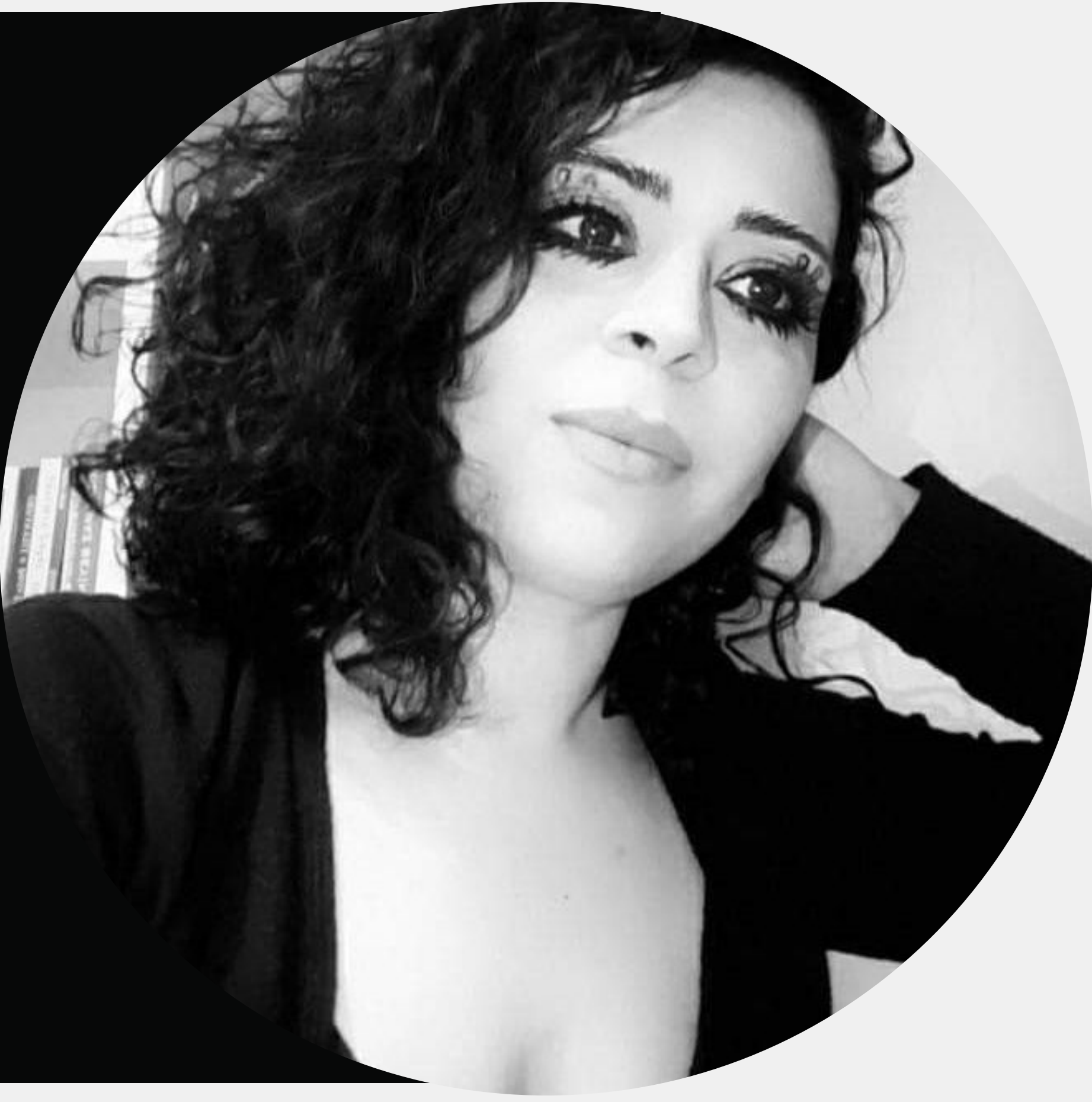
Sartre'in karakterlerinin kendi tiksintileri ve boşlukları vardır. Başkalarıyla kurdukları ilişkiler acıdır, aldatıcıdır ve başkaları cehennemdir. Aşkta bir başarısızlık söz konusudur bu kişiler için. Sartre'in yarattığı kişiler özgürlüğü; dünyadan, kendinden, baskı yapan şeylerden kaçmakta bulur. Bu kaçıışı yine Geaton Picon şöyle eleştirir. “Özgürlüğü bir kurtuluş olarak yaşamamız için Sartre'in bu boşluğu ne ile dolduracağımızı bize göstermesi gerekirdi; istememek ve inkâr etmek özgürlüğüne inanmak ve bağlanmak özgürlüğünü de eklemesi gerekirdi. Yazık ki Sartre bunu yapmaz. Onun kişileri bir şeye bağlanmazlar. Seçmek için seçerler.”

Oysa Sartre okuyucunun yazılı şeyi hiç durmadan aşarak bütün bunları kafasında yaratması gerektiğini ve yazarın okura yalnızca yol gösterdiğini savunur. Yazarın koyduğu işaretlerin arası boştur bu boşlukları doldurmak yazarı aşması gereken okurun görevidir ona göre. Bu düşüncesini sıklıkla dile getiren Sartre'dan eserlerindeki karakterlerin boşluklarını nasıl dolduracağını göstermesini beklemek onun edebi görüşüyle çelişmektedir.

1974 yılında gözleri görme kabiliyetini gittikçe kaybeder ama bu durum kendini her zaman bir anarşist olarak tanımlayan Sartre'in 1980 Nisan'ında hayata gözlerini kapamasına kadar insan hakları konusundaki duyarlılığını korumasına engel olmamıştır.

“Susmak dilsizleşmek değildir, konuşmaktan kaçınmaktır. Eğer yazar dünyanın herhangi bir görünüşü karşısında susmayı seçtiyse o zaman ona şu soruyu sormaya hak kazanırız: Neden şunun değil de bunun sözünü ettin ve –madem ki değiştirmek üzere konuşuyorsun- neden şunu değil de bunu değiştirmek istiyorsun? Bütün iş ne yazmak istediğinle alakalıdır; kelebekler ya da Yahudiler.

* Sartre'a göre bilinç hiçlik; hiçlik ise özgürlüktür. Dünyaya fırlatılmış olan insanın genel bir doğası –özü- yoktur bu nedenle özün oluşumunda belirleyici olan insanın kendisidir –varoluş özden önce gelir-. İnsan seçimleriyle vardır ve başkasının boyunduruğu altına girmeyi tercih edebilir.

Varoluşun Ezici Varlığı: Bulantı

1964 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi, filozof, eleştirmen, romancı ve oyun yazarı Jean-Paul Sartre, Fransız dünyasında benzersiz bir konuma sahiptir. Sartre'ın tüm yapıtlarına aşina olan okuyucular ve eleştirmenler arasında, ilk romanı Bulantı'nın (1938'de yayımlandı) onun en iyi ve en önemli eseri olduğu genel olarak kabul edilir. Şüphesiz yirminci yüzyılın önemli bir romanı ve varoluşçu kurguda bir dönüm noktasıdır.

Bulantı, Sartre'ın vahşi hayal gücünü, dünyanın saf absürtlüğünü, rastgeleliğini ve fazlalığını araştıran varoluşçu esintiler taşıyan felsefi bir roman. Kendi varlığından dehşete düşen Fransız yazar Antoine Roquentin'in hikâyesi. İzlenimci, günlük biçiminde, dünya ve etrafındaki insanlar hakkındaki her hissini acımasızca biriktiriyor. Roquentin'in hayatıyla uzlaşma çabaları, felsefi ve psikolojik mücadeleleri Sartre'a, Varoluşçu inancının çadırlarını dramatize etme fırsatı veriyor.

Romanın kahramanı Antoine Roquentin, Fransız liman kasabası olan Bouville'ya üç yıl önce gelip yerleşmiş ve 18. yüzyılda yaşamış bir diplomatın hayatını araştıran eski bir maceracıdır. Antoine, yaşamı boyunca birçok yer görmüş, birçok ilginç insanla tanışmış, heyecan verici şeyler yapmıştır ancak son üç yıldır Bouville'de yalnızdır. Hiç arkadaşı yoktur ve birilerini kazanmak veya birileriyle tanışmak istememektedir. Hiçbir şeyle ilgilenmez, sürekli ihmal ettiği işleriyle bile...

Günlerini çoğunlukla şehirde dolaşarak, konuşmaları dinleyerek ve etrafındaki insanları gözlemleyerek geçirmektedir. Mide bulantısı dediği “tatlı hastalık” yaptığı ve zevk aldığı hemen hemen her şeyi giderek daha fazla etkilemektedir.

Bir kadınla ilişkisi var ancak bu tamamen cinsel: İkisi neredeyse hiç kelime alışverişi yapmıyor. Yerel kütüphanede tüm kitapları alfabetik sıraya göre okuyarak zamanını geçiren bir kişi olan Kendini Öğreten Adam, onun birkaç tanıdığından biri. Kendini Öğreten Adam, Antoine'ı öğle yemeğine davet ettiğinde günlüğüne şunları not ediyor: “Kendimi asmak zorunda kaldığım kadar onunla yemek yemeyi de arzuladım.”

Antoine sanki hiç yaşamamış, sadece var olmuş gibi hissediyor. Günümüzde muhtemelen Antoine'nin hastalığına farklı bir ad verirdik: Depresyon. Kendinizi Antoine gibi hissettiğiniz zamanlar olduysa “Bulanti” zor bir okuma olacaktır, eğer böyle değilse de bu kez kahramana karşı herhangi bir sempati duymak sizin için yine zor olacaktır. Bulanti, zorlu ama ödüllendirici bir okumadır. Sartre, bu romanı ile insanlık durumunu betimlemede ustalar arasına giriyor.

Kitapta bulunan temaları aslında üç ayrı başlıkta inceleyebiliriz:

1.Olasılık

Ana temalardan biri “olasılık ” fikridir. Hiçbir şeyin var olması için zorunlu bir sebep yoktur. Evrim tekrar yaşansaydı, sonuçlar tamamen farklı olurdu. İnsanların, varlıklarına bir sebep sağlamak için nesnelere özler yüklenir. Roquentin yalnızca “hiçlik”, paradoksal olarak varoluşu oluşturan boş bir boşluk bulur. Autodidact'a açıkladığı gibi insanlar anlamsız bir gerçekliğin tesadüfî bir ürünüdür. Sartre, odak ve amaç olarak insan varoluşu olan rasyonel bir dünyaya yapılan vurguyu eleştirmek için olumsuzluk temasını kullanır.

Romanın doruk noktasında kendini bir kestane ağacına bakarken bulan Roquentin, ağacın kökleri karşısında şaşkına döner, ağaçla bütünleşir. “Daire saçma değildir, düz bir çizginin bir parçasının uçlarından birinin etrafında dönmesiyle açıklanabilir ama bir daire de yok. O kök ise o kadar uzaktaydı ki açıklayamadım. Düğümlü, hareketsiz, isimsiz, beni büyüledi, gözlerimi doldurdu, tekrar tekrar kendi varlığına getirdi.”

Roquentin, kökün önce var olduğunu fark eder ve daha sonra onu “kara” olarak tanımlayarak ona bir öz atfeder. Kökün özüne ilişkin algısının, aslında nesnenin varlığının gerçeğini gizlediğini fark eder. Tatların, renklerin, kokuların, ağırlığın ve görünümün rahatlatıcı cephesi böylece gözlemcinin eseridir. Nesnelere özüne (fiziksel özellikler) bakan Roquentin, nesnelere çıplak varlığıyla ve dolayısıyla mide bulantısının kaynağıyla karşı karşıya kalır.

Sartre'in felsefi iddialarından biri “varlığın özden önce geldiği”dir. Roquentin, nesnelere özünün, varoluşun açıklanamaz çıplaklığını gizleyen rahatlatıcı “cepheler” olduğu sonucuna varır. Varoluşsal ıstırapıyla “hiçlik” karşısında yüzleşir. Göremese de “hiçlik” amaçsız bir gerçekliği oluşturan bir güçtür. Varoluşun ezici varlığının, insanların üstesinden gelemeyeceği kadar fazla olduğuna inanır.

2. Özgürlük

Özgürlük kavramı, kitabın önemli bir parçasıdır. Gerçekten ne kadar özgür olduğumuzu anlamak bu durumda iyimserlik olur ancak içinde seçim yapmamız gereken sonsuz bir olasılıklar denizine dalmış olduğumuz için bu aynı zamanda ürkütücüdür.

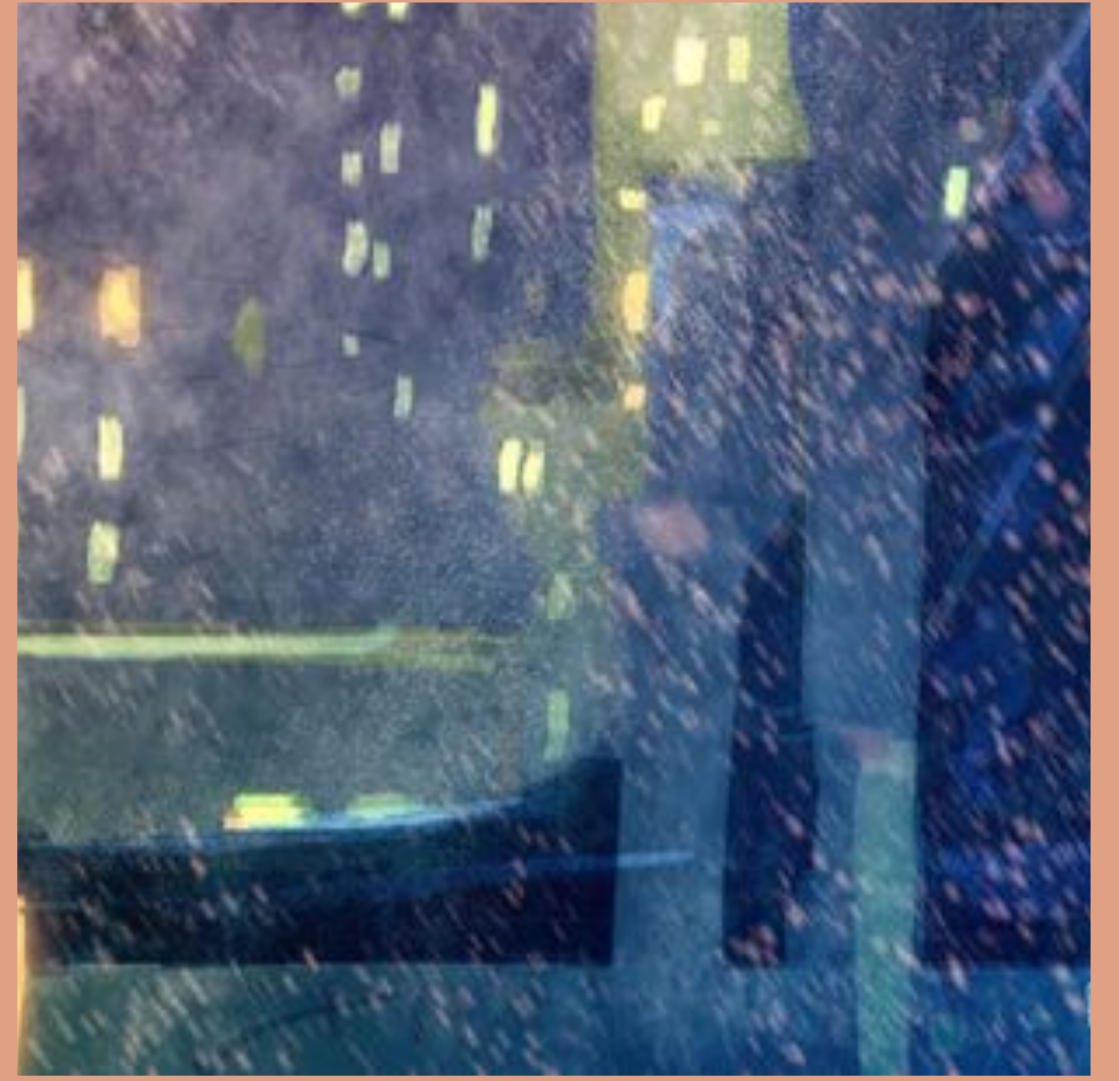
Sartre, "İnsan özgür olmaya mahkûmdur." der. Kendi seçimlerimizi yapmakta özgürüz ama bu seçimlerin sonuçlarının sorumluluğunu her zaman üstlenmeye mahkûmuz. "Gillet geçidinin önünde dururken artık ne yapacağımı bilmiyorum. Yolun sonunda beni bekleyen bir şey yok mu? Ama Ducoton yerinde, Tournebride şokağının sonunda, canlanmak için bana ihtiyacı olan bir şey de var. İçim ıstırapla dolu: en ufak bir hareket beni etkiliyor. Benden ne istendiğini hayal edemiyorum. Yine de seçmeliyim: Gillet pasajını feda ediyorum, benim için ne tuttuğunu asla bilemeyeceğim."

3. Kötü İnanç

Günlük işlerini yaparken izlediği insanlar, Roquentin kadar özgür değiller ama varlıklarının korkunç tutsaklığını, kalkıp işe gidip, günlük aktivitelerle saklıyorlar. Bunlar Sartre'ın kötü niyet olarak adlandırdığı, özgürlüğümüzün ve sorumluluğumuzun temel doğasını inkâr etmenin bir yolu, mutlak özgürlüğün ıstırabından kaçınmak için kendimize bahaneler bulmanın bir yolu... Bununla birlikte, Roquentin, gördüğü herkesin var olduklarını kabul etmekten korktuğunu iddia ederek, meydan okurcasına kendi varlığını iddia eder.

Sadece romanın sonunda, pikapta en sevdiği şarkıyı dinlediğinde bu kahramana bir umut kırıntısı bakar. İlk olarak, müziğin "teselli" olduğu fikriyle alay eder ama sonra pikabın ötesinde var olan melodiyi düşünmeye başlar. "O ötededir, yoktur, çünkü gereksiz hiçbir şeyi yoktur: Ona göre gereksiz olan geri kalan her şeydir." Roquentin yıllardır ilk kez bir insan fikrinden etkilenir. Kendini anlamak için sanatsal yaratıcılığa olan bu güveni, mide bulantısının nihai tedavisi haline gelir. Umutsuzluğa kapılmak yerine buna benzer bir şeyi müzik alanında değil, sanat alanında yapmayı düşünür.

Bir tarih kitabı değil çünkü o var olanla ilgili ama belki de hiç var olmamış bir şey hakkında uydurulmuş bir hikâye: "Bir kitap, bir roman: Çelik kadar güzel ve sert olmalı ve insanları varlığından utandırmalıydı..."

Buse Çiğil
Çiy Tanesi / Şiir

Bir şehrin yalnızlığını taşır ödünç alınmış bakışların,
Ve bütün tenhalar gözlerinde çakmak çakmak yanar,
Bir çiy tanesi süzülür teninde yaprakların uçlarından,
Nergisler büker boynunu ususl usul yağar yağmurlar,
Şimdi bir çocuğun sevincini taşır gözlerin,
Camların buğusundan yaratır ressamını,
Hasretin izlerini siler küçücük elleriyle,
Kumdan kalesinin yıkılmasıdır yaşamla olan tek kavgası,
Koskoca bir orman uyanır bakışlarında,
Çakıl taşı gibi fırlatılmak isterim sularına,
Batmak en derinlerine bir ağrı olarak dönmek sana,
Hastalıklı bir hücre gibi söküp atabilecek misin bu korkunç hissi?
Her kesik dağıtacak zehrini damarlarına,
Şimdi bakışların yaşamın parmaklıklarından çok uzakta,
Ölümün dolaştığı iklimlerin penceresinden nasıl da huzurla bakıyorsun,
Şimdi ne bir çocuksun sen ne de bir şehrin yalnızlığı,
Bu, ölüm güzelliği sinen teninle yapılan son çağrı.

BARIONA veya ACI ve UMUT OYUNU

20. yüzyıl Fransız entelektüel dünyasında felsefe, edebiyat ve tiyatroyla iç içe geçmişti. Sartre, Camus, Blanchot, Bataille gibi düşünürlerin eserlerinde bu iç içelik görülür. Sartre'in kendine has varoluşçuluğu da bu etkileşimin izlerini taşır. Sartre tiyatrosu ise onun edebiyatçı, anlatıcı, romancı, filozof olarak yapmak istediklerinin tamamını yansıtmaktadır.

Sartre'in varoluşçu tiyatrosu gücünü trajik ironiden alır. Fırlatılmış olduğu dünyada kendi kararlarının sonucu olan eylemleriyle var olan insan, sosyolojik ve ahlaki baskılara karşı verdiği mücadeleyle özgür olur. İnsan, bu özgürlükle toplumsal olana yönelir.

Fransa'nın Hitler tarafından işgal edildiği 1940'da Sartre Almanlara esir düşer. Bir yıl süren bu esaret, Sartre'a fark edilir bir dönüşüm yaşatır. O artık, her türden işgale, haksızlığa, adaletsizliğe karşı direnme mücadelesi vermenin tarafındadır. 1940 yılı yılbaşı kutlamaları için yazdığı ve esir kampındaki askerler tarafından sahnelenen ilk oyunu "Bariona veya Acı ve Umut Oyunu" Romalıların işgali altındaki bir Yahudi köyünün öyküsünü anlatır.

**Ash Esm
Karaca**

Brechtien açık biçim öğelerden ödünç alınarak kurulmuş yedi tablolu oyun, trajik ironiyi yaratan “Anlatıcı”nın Öndeyişiyle başlar. Sefalet sınırında yaşayan köyün vergilerini artırmak üzere gelen Romalı görevli ile köyün yöneticisi Bariona arasındaki dramatik çatışma üzerinden şekillenir. Bariona, Roma’nın talep ettiği vergi artışının köyün ölümü demek olduğunu bildiğinden, köyün vergi artırımını kabul edeceğini ancak bundan böyle üremeyecekleri kararını açıklar. Yazgısına boyun eğerken tepkisini de esirgemeyen farklı bir trajik kahraman vardır karşımızda.

“Dünya ağır ve sonu gelmez bir düşüşten ibaret, dünya sürekli düşen bir toprak yığını. İnsanlar ve şeyler bu düşüşün bir noktasında aniden ortaya çıkıyor ve görünür görünmez de bu topyekun düşüşe kapılıp düşmeye başlıyorlar, parçalanıp un ufak oluyorlar...Hayat bir bozgun, hiç kimse zafer kazanmış değil, herkes mağlup, ezelden beri her şey çok kötüydü ve dünyanın en büyük çılgınlığı umut beslemektir...Oysa dostlarım düşüşe rıza göstermemeliyiz; çünkü tevekkül insana yaraşmaz. Bu yüzden size, ruhlarımızı umutsuzluğa alıştırmamız gerek diyorum. Dostlarım, kalpleriniz acınızın üstüne kapansın, tüm gücünüzle sınıksız sarın onu, çünkü insanın saygınlığı umutsuzluğundadır. Şimdi size kararımı açıklıyorum: Asla başkaldırmayacağız; çünkü yaşlanmış uyuz bir köpek asilik etmeye kalkarsa tekme yediği gibi kulübesine yollar. Kadınlarımızın acı çekmemesi için vergimizi ödeyeceğiz. Ama köyümüz kendini bizzat kendi elleriyle gömecek. Bundan böyle asla çocuk yapmayacağız. Artık üremeyeceğiz, içimize kapanıp kötülüğü, adaletsizliği ve acıları düşünerek hayatımızı tüketeceğiz...”

Uzun yıllardır beklediği gebeliği henüz başlamış olan karısı Sarah’ın itirazlarına Bariona’nın cevabı da insanın seçimleriyle “var” olduğunu söyleyen Sartre felsefesini özetler gibidir:

“...Bu kokuşmuş dünyadan yeni örnekler yaratmak ne büyük gaflet, ne korkunç bir düşüncesizlik olur, anlayabiliyor musun? Bir çocuk yapmanın anlamı, yaratılışı tüm kalbinle kabullenmek, bize acı çektiren Tanrı’ya ‘Ya Rabbim, her şey yolunda, kainatı yarattığın için sana minnettarım’ demektir. Bu ilahiyi gerçekten söylemek istiyor musun? Bu dünya yeniden yaratılacaksa aynısını yaratırım demeyi göze alıyor musun? Bırak sevgili Sarah, vazgeç. Varoluş cüzzam gibi hepimizi kemiren korkunç bir hastalık ve bunun suçlusu da ebeveynlerimiz...”

Tanrı’nın insanların çoğalmamasına karşı geleceği itirazları üzerine Bariona, Tanrı’dan bir işaret beklediğini söyler ve ikinci tablonun son perdesi kapanır. Trajik ironinin yaratıcısı Anlatıcı yine devreye girer:

“Bariona varlığını göstermesi için Tanrı’yı zorladı...Tanrı sakin durduğunda işler kendi halinde yürür; ama her şey insanların arasında kalır, karşılıklı anlaşılır, uzlaşılır, hayat gündelik gidişatında devam eder. Ama Tanrı hareket etmeye görsün, bir zelzele gibi gümbür gümbür gelir, insanlar sırtüstü ya da burunlarının üstüne düşerler, sonra onları tekrar kendilerine getirmek için şeytan ortaya çıkar ve her şeye yeniden başlamak gerekir...”

Üçüncü Tabloda Tanrı tarafından yeryüzüne gönderilen melek, İsa'nın doğum müjdesini verir. Ancak bu da Bariona için yeterli bir işaret olmamıştır. Bu haberi Romalıların Yahudileri daha çok sömürmek için çıkardıklarını düşünür:

“...Zenginin tahtaboşunda açlıktan ölürlen bile yakınmayan iyi yürekli fakir, kamçılanırken teşekkür eden iyi yürekli köle, katliam yapması için arkasından iteklenen ve ne uğruna savaştığını bile bilmeyen iyi yürekli asker! Meleğiniz buralarda dolanmasın ve öğütlerini kendine saklasın...Herkesin acısının tanığı ve terazisi olmayı istiyorum, o acıları yüklenmek ve bir hakaret olarak içimde tutmak, bir adaletsizlik sütunu gibi gökyüzüne karşı dikilmek istiyorum. Yalnız ve uzlaşmadan öleceğim; ruhum bir isyan borusundan çıkan büyük ve öfkeli bir haykırış gibi yıldızlara doğru yükselsin istiyorum...Sonsuz varlık bulutların arasından bana yüzünü göstermiş olsaydı bile onu dinlemeyi reddederdim; çünkü özgürüm ve özgür insana karşı Tanrı bir şey yapamaz...”

Dördüncü tabloda sahneye giren “Müneccim Krallar” da Bariona’yı ikna edemezler.

“Mesih’e inanmıyorum ben, öbür safsatalarınıza da. Sizler zenginler, krallar, ben sizin oyununuzu gayet açık bir biçimde görüyorum. Rahat dursunlar diye fakirlerin gözünü bu zirvalarla boyuyorsunuz. Ama söylüyorum işte, beni kandıramayacaksınız. Bethsur sakinleri, son kez tekrarlıyorum: Felaketinizle yüzleşin; zira insanın haysiyeti umutsuzluğunda gizlidir...”

Müneccim Krallardan biri olan Balthazar’ın tiradı oyuna adını da veren can alıcı noktasıdır:

“Sen acı çekiyorsun Bariona. Acı çekiyorsun; ama ne olursa olsun senin görevin umut etmek. Bu senin insanlık görevin. İsa yeryüzüne senin için indi. Diğer bütün insanlardan daha çok senin için; çünkü sen diğerlerinin hepsinden daha fazla acı çekiyorsun...Tanrı insanın özünü yapılandırırken umutla kaygıyı aynı kaptan eritti. Senin anlayacağın bir insan daima olduğundan çok daha fazlasıdır...”

İsa'nın doğumuna dair yeni bir trajik ironi yaratıcısının, Büyücü'nün bilgisine başvuran Bariona, İsa'nın geleceğine dair öğrendikleri üzerine bebek İsa'yı öldürmeye ve halkını bu “kurtarıcı”, “mesih” yanılığından kurtarmaya karar verir.

“...Biz bir savaşçı bekliyorduk; oysa bize tevekkül öğreten gizemli bir kuzu gönderildi. Şunları söylüyor bize: Benim gibi yapın, komşularınızı üzmemekten kaçınmak için hiç yakınmadan usulca haçınızın üstünde ölün...Şükredin, daima şükredin. Yüzünüze bir tokat atıldığında şükredin, bir tekem yediğinizde şükredin...Benim halkım bu hale gelecekse, kendi rızasıyla çarmıha gerilen bir halk olacak demektir...”

Beytullahim'deki ahıra giden Bariona'nın ahır kapısında rastladığı gizemli konuşan kişi yine bir melektir. Antik Yunan tragedyelerinde sahneye inen Tanrı “deuxexmachina” misali Sartre'in Bariona'sında Tanrı'nın elçileri, habercileri, melekleri sahneye inerler. Bariona'yı bebek İsa'yı öldürmekten vazgeçirirler.

Altıncı Tablonun sonunda tekrar sahne alan Müneccim Kral Balthazar, Bariona'nın dönüşümünü gerçekleştirir:

“İsa, insan olduğu için bedeniyle acı çekecek. Ama o aynı zamanda Tanrı. İlahi varlığı onu bu acının ötesinde tutuyor. Biz insanlar da Tanrı suretinde yaratılmış olduğumuzdan, Tanrı'ya benzediğimiz ölçüde bütün acılarımızın ötesindeyiz...Acı çekmek tamamen doğal ve sıradan bir şeydir ve en doğrusu onun kendinizden kaynaklandığını kabullenmektir. Kendinize bile ondan fazlaca söz etmek tehlikelidir. Bir an önce acıyla meseleni hallet, onu kalbinin sıcacık derinliklerine göm, ocağın yanına yatmış bir köpek gibi durdun varsın orada...Acıdan nasibini gündelik ekmeğınmiş gibi kabul edersen, ötesine geçersin. Acılardan sana düşen payın ve içindeki kaygıların ötesinde kalan her şey sana ait, hepsi, hafif olan her şey, yani bütün dünya senindir. Dünya ve sen Bariona, çünkü sen sana yaşam boyu bedava olarak verilmiş bir armağansın...”

İsa'yı Roma askerlerine karşı korumasına alan Bariona, Antik Yunan tragedya kahramanlarında asla görülmedik biçimde “trajik hata”sından vazgeçmiş ve acılarının üstünden kendini özgürleştirmiştir.

Aristoteles'e göre Antik Yunan tragedyalarının işlevi, seyircide acıma ve korku duyguları uyandırarak ruhu tutkulardan arındırmaktır. Tragedya nüveleri barındıran “Bariona veya Acı ve Umut” oyununda Sartre, işlevsel olarak tragedyaların tam tersini yapmıştır: Acıma ve korku duygularını uyandırarak tutkuları beslemiş ve tekil kahramanı toplumsal birey haline getirmiştir.

Bunca teorik değerlendirmeden sonra;

“Acı çekmek özgürlükse,

Özgürdük ikimiz de...” çağrışımından kendini alamıyor insan...

Kaynaklar:

1- Varoluşçu Tiyatro ve Jean-Paul Sartre -Mimesis Sahne Sanatları Portalı (mimesis-dergi.org), Ahmet Bozkurt
Jean Paul Sartre, Toplu Oyunlar 2, Çev.: Işık M. Noyan, İthaki Yayınları, İstanbul: 2015

Cenk Uras KUŞ

Camın yanındaki koltuğa oturmuş dışarı bakıyordu. Bakıcısı çayını, suyunu, ilacını bırakıp çıkmıştı. Sokak kalabalıktı. Arabalar vızır vızır, insanlar koştur koşturdu. Görmüyordu. Karşı binanın bacası. Gri gökyüzü. Çam ağacı. Çam ağacının dallarında bir kuş. Kornalar duyuluyordu. Satıcı bağırırları. Yandaki okulda İstiklal Marşı. Otobüsü kaçırmamak için uğraşan birkaç insan ıslığı. Uğultu. Yaşlı adamın camına çarptı kuş havalanarak. Bakıştılar bir an. Sonra hızla düşüp kayboldu. Kollarından güç alarak doğrulmaya çalıştı azıcık. En azından sokağı görüp camdan bağırarak istiyordu. Bakıcı kıza bağırdı. Apar topar kaybolmuştu. Sol koluyla bastonundan, sağ koluyla masadan güç alıp son bir çabayla aşağı baktı. Titriyordu bütün vücudu.

“Kuş ölüyor! Kuş ölüyor!” Bağırırları sonsuz uğultu içinde kayboldu. “Kuş ö...!” Dayanamadı daha fazla. Koltuğa bıraktı ağırlığını. Baston düştü. Masasındaki ilaçlara, suya, çaya takıldı bakışları. Okulun zili. Coşkulu çocuk çığlıkları. Çoktan bir arabanın altında kalmış olabilirdi. Yaşlı adamın göz kapakları ağırlaşmaya başladı. Bu ilaçlar mı durmadan uyutuyor, uyuyarak mı katlanabiliyordu yaşadığı hayata. Bunları kafaya takmayı bırakalı hayli zaman olmuştu.

Uyandığında kuş camda durmuş ona bakıyordu. Bakıcısı masasına ilaçlarını, suyunu, çorbasını bırakıyor. Bir yandan da kuşu nasıl kurtardığını anlatıyordu. “Avuçlarıma alır almaz bu cama kondu. Orada durdu, uçmadı da kaçmadı da” diyordu. Yaşlı adam bir kuşa bir bakıcısına bakıp kızın yanağına bir öpücük bıraktı.

Kötülük, ancak tam
hızla giderken dengede
kalabiliyordu, bisiklette
olduğu gibi.

Duygu Harmancı KÖMÜR LEKESİ

Uzun ve kendinden emin adımlarla ilerliyorsun. Yürüdükçe beline bol gelen palaskandan çıkan sesi duyan bir tek benim. Ortalık yazın ortasında yanan sobaların dumanıyla isli. Mahallenin semalarında sarı saman kâğıtlar uçuşuyor. Çocukların uçurtmaları yaslı... Ağaç dallarından kitap yaprakları sarkıyor.

Gözlerin diğerlerinde... Bir evden ötekine koşup kitaplıkları deviriyor, koltukları delik deşik ediyor, saksıları kırıyor, yastık ve yorganları alt-üst ediyor, çeyiz sandıklarının ırzına geçiyorsunuz. Sobalar cayır cayır... Dokunsanız yanacaksınız... “Bir kahramanlık yapayım demeyesin,” diyorum sana, ama duymuyorsun. Çocukken yaptığın gibi masum bir hevesle uzanmıyorsun sobaya bu sefer. Yüzünde koyu, kötücül bir esrilikle daha yanmamış birkaç sayfayı almaya çalışıyorsun... Har ateş, henüz dört yaşındayken kestane uğruna yaktığın elinde kalan izi sızlatıyor. Can havliyle elini sağa sola sallarken sobanın olmayan ebesinin kulaklarını çınlatıyorsun...

İçteki odadan gelen sesle toparlanıyorsun. Palaskan hâlâ beline bol. Oysa attığın her adımda devleşeceğini sanıyordun. “Emredin komutanım!” diye kaç defa aynada kendine selam çaktığını hatırlıyor musun? Sahi bir santim bile uzamadın, değil mi? Neyse ki ayakların da hâlâ otuz dokuz numara... Yoksa canım daha çok sıkılırdı burada.

Eski evin çatlak duvarlarında ayak sesleriniz yankılanıyor... Raptiye rap rap! Raptiye rap rap! Düzensiz adımlarınızın altında Nazım'ın mısralarının göğüs kafesleri sıkışıyor. Küçük Kara Balık, sana ve arkadaşlarına yem olmaktansa bir balıkçılın midesine yaptığı yolculuktan ilk defa memnun. Şeker Portakalı'nda Zeze gördüklerini Luciano'ya anlatmaya koşuyor. Bekçi Murtaza sana yalvaran gözlerle bakıyor. Görmüyorsun...

Tuvaletteki maşrapanın içine kadar baktınız... Evde kimse yok!

Her yer kitap... Bavullar dolusu... Sobada yakılan, bir tohum niyetine yağ ya da peynir tenekelerine ekilen, kefene sarılır gibi muşambaya sarınıp gömülmeye hazır edilmiş kitaplar... Sakıncalı... Yasaklı... Yakılacak... Tahdide tabi... "Bari..." diyorum "...evsizleri toplasanız da sığağından onlar sebeplense..." Beni yine duymuyorsun. Gözün önüne tel dolap konmuş kapıda.

Tek yumruk hamlesiyle nakavt ediyorsun dolabı. Arkasında, eğreti bir mukavvayla kapatılmış boşluk gösteriyor kendini. Hemen dalıyorsun oradan. Komutanların emir verdi bulacaksın o komünistleri. Sağda kocaman bir duvar var. Solda derme çatma bir baraka. İçinde kömür torbaları. Sen olsan, ah sen olsan sen de böyle bir yere saklanırdın. Dalıyorsun içeri. Torbaları kaldırıp atmaya başlıyorsun. Az önce yanan ellerin kapkara oluyor. Kömür karalığının içinden titreyerek yüzü bembeyaz bir kız çıkıyor. Önce irkiliyorsun, ama hemen toparlanıp yakalıyorsun. Sen kolunu tutmaya çalışırken direniyor. Ne de olsa serde anarşistlik var... Ters çevirdiğin kolundan usul usul bir çatlak yol alıyor. Kızın gözleri doluyor. Kömürlerin üstüne basa basa sürüklüyorsun kızı ardın sıra. Bir kömür parçası eşlik ediyor bana. Sıkışıp kalıyor dar labirentlerimde. Tanrı izlerimden bulacak seni!

Son bir kez evinin kalıntılarına bakıyor kız. Sen ezdiğin harflerin, kelimelerin, şiirlerin, satırların, cümlelerin, nokta ve virgüllerin ve hatta ünlemlerin farkında bile değilsin. Sen yakaladın! SEN! Bir kahramansın artık!

"Komutanım, işte burada!"

"Aferin, asker!"

Sorgulayacaksın şimdi bu kızı. Çünkü sen yakaladın. Tüm hünerlerini sergilemen bekleniyor. Ne kadar çabuk olursan o kadar saygı duyarlar sana. Belki bir onur belgesi bile verirler, ya da bir maaş ikramiye, kim bilir belki de bir üst paye... Neden olmasın, değil mi? Kömür parçası hâlâ aynı sıkıştığı yerde. İzim kalıyor adım attığın yerlerde.

Gerdeğe giren erkeğin sırtını yumruklar gibi gönderiyorlar seni sorguya. Senin de aklın bir an kaymıyor mu karşında duran kızın memelerine. "Şimdi..." diyorsun "...iki tokat atarım, o gömleğin yakasına da asılınca görürüm ne var ne yoksa." Sonra aklına geliyor, bu senin ilk sorgun. Hızlı olmalısın. Diğerlerinin isimlerini öğreneceksin tek tek... Kaldıkları yerleri... Gerekirse sert, çok sert olacaksın... Oluyorsun da...

Tokatların fayda etmediği yerde beni kullanıyorsun. Yüzüne yüzüne vuruyorsun... Kız konuşmuyor. İnliyor... Tanrı'ya paramparça olmak için yalvarıyorum... Sana şesleniyorum. "Ölecek, ulan! Dur!" diyorum. Duymuyorsun... Üstelik bu sefer palaskan da yok sesimi bastıran. Son darbende labirentlerimde bir rahatlama oluyor. Kömür parçasını kızın yüzünde görüyorum. Kız susuyor, artık konuşamaz!

İçeri girdiklerinde yerdeki kömür lekelerini görüyorlar. Tanrı'ya gerek kalmadı, insanlar gördü bıraktığım izleri... Sonumuz geldi!

Komutanın ağzından çıkan küfürler öylesine güngörmemişler ki herkesin yüzü değişiyor. Her yer kömür lekesi... Seni çırılçıplak soyup buz gibi suyla temizliyorlar.

Beni, tabanıma yapışmış mısralar ve damarlarımdaki isle, o kızla koyun koyuna sakıncalılar mezarlığında kaybediyorlar.

RUHUN ÖLÜMÜ / JEAN-PAUL SARTRE

Varoluşçuluk akımının kurucularından olan yazarın, felsefesini 2. Dünya savaşının en ateşli günleri üzerinden anlattığı Özgürlük Yolları üçlemesinin son kitabı; Ruhun Ölümü. Karakter analizlerine uzun uzadıya yer vermeden yalnızca diyaloglar vasıtasıyla kimin nasıl biri olduğunu okura bırakan üslubu ile okura inisiyatif sunuyor. Türkçeye Yıkılış ve Tükeniş isimleriyle de çevirilen roman, Fransa'da Alman işgaline karşı koyan –aslında koyamayan- bir tabur askerin işgal haberi geldikten sonra kafası kesilmiş tavuk gibi ne yana gideceğini bilemeden savrulmalarını anlatıyor. Fransa'nın "Fritzler" tarafından işgal edildiğini öğrenen ve Almanların yakın zamanda kendilerini esir alacağını bilen askerler dürtüsel bir hezeyana kapılıyorlar. Kimi erzak depolarını boşaltmaya, kimi küvete doldurdukları şarabı kadehlerini daldırarak içmeye, kimi ise postane memuresi kızlarla son kez olacağına inanarak sevişmeye başlıyor. İnsanın amaç ve anlam arayışı bittiğinde ya da inancını kaybettiğinde içine düştüğü bu dürtüsellik kitabın isminin üstünden bir kez daha geçiyor.

"Sayın kardeşlerim!.. Bu çıkar çarpışmaları, ahlak gevşemelerinin sebebi neydi? Çünkü menfur bir materyalizm, bulaşıcı bir hastalık gibi bütün ülkeye yayılmıştı. Materyalizm denen şey, insanın Allah'tan yüz çevirmesidir. Onların düşüncesine göre insan topraktan gelmiştir ve toprağa dönecektir. Bu dünyada iyi bir gün geçirmekten başka düşünmeye değer şey yoktur. Bu şüphelilere verecek cevabım şudur: 'Haklısınız kardeşlerim. Yeteri kadar malzemeniz olmadığı için savaşı kaybettik diyorsunuz. Materyalist düşünceye sahip olduğunuz için cevabınızda kısmen haklısınız. Zira siz materyalist olduğunuz için bu savaşı kaybettiniz. Allah'ı inkâr eden Fransa ise 940 bozgununa uğramıştır."

Roman aynı zamanda okuru savaş gibi karmaşık bir mekanizmanın dağıttığı ruhların, barışta nasıl olacakları üzerine uzun uzadıya düşündürüyor. Aslında bir noktada savaşın neden olduğu çöküşün insanı süflileştirdiğini söylerken bir yandan da süfliliğin insanın içinde bir yerde saklı olduğunun ve fırsatını bulduğu ilk anda ortaya çıktığının da altını çiziyor.

Selva Ezgi Yücel

“Cehennem başkalarıdır.”

Kitabın en çarpıcı özelliği ise savaşa hem toplum hem birey üzerinden bakması. Sanki yazar eline bir mercek almış, Avrupa, Fransa, ordu, tabur, asker sırasıyla hepsini irdeliyor. Bireyin bireysel tutumunun toplumun gidişatını nasıl etkilediğini de açıkça okura gösteriyor. Bu yönüyle felsefe, psikoloji, sosyoloji ve edebiyatın kol kola girdiği bir roman.

İnsanlık tarihinin her anında var olan ayrıma, fillerin tepişip her daim çimenlerin ezildiğine dair “Ama ne yazık ki generaller savaş meydanında değil yataklarında ölürler.” cümlesiyle başka hiçbir izahata ihtiyaç duymaksızın, sayfalarca yazılsa şu tek cümlenin vereceği hissi veremeyecek cümlelerin romanı Ruhun Ölümü.

“Barışın, demokratik şekli de Nazisi de yoktur. Barış, barıştır.”

Yararlanılan Kaynaklar=Ruhun Ölümü-Morpa Kültür/1997

Yazi-Yorum Sanat

U f u k K o b a ŝ

Röportaj: Nuray Narbay

Bu ay plastik ve görsel sanatların dokunmadığı alanı kalmayan çok değerli sanatçı Ufuk Kobaş ile sanat üzerine söyleşi yapacağız.

Resimlerinde kadın yüzleri, atlar, balıklar, mitolojik hikâyeler, farklı kültürlerin ışıltılarını yakalıyoruz. Beş yüzden fazla dayanıklı, sürdürülebilir, geri dönüşümlü ve çevre dostu eseri; birçok sanatseverin, şirketin ve kurumun koleksiyonunda yer almış olan sanatçı, yaşamının büyük bir bölümünü Hollanda'da geçiriyor. Dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan ve çalışan Ufuk Kobaş, New York, Miami, Londra, Amsterdam, İstanbul, Abu Dhabi, Qatar, Dubai'de sayısız sergi ve fuara bazen solo bazen grup sanatçısı olarak katılmaya devam ediyor. Verdiği workshoplar, resimler, kitaplar, posterler, bronz heykeller, illüstrasyonlar elli yılı aşkın bir süredir tüm dünyada sanatseverle buluşuyor.

Kariyerinize animasyon asistanı ve storyboard sanatçısı olarak başladınız. Ardından İstanbulda grafik tasarımcı olarak çalışmaya başladınız. Eğitiminize Amsterdam'da G.Rietveld Akademide devam ettiniz. Sonra tiyatrolarda kostüm, dekor tasarımları yaptınız. Ve ardından dünya kadınlar günü için tasarladığınız afişler tüm Amsterdam ve İstanbul sokaklarını süsledi. Sonrasında Amsterdam da kendi atölyenizde serbest bir sanatçı olarak çalışmaya başladınız. Sizin için disiplinler arası bir sanatçı diyebiliriz öncelikle. Bize biraz bu dallar üzerinde verdiğiniz eserlerden bahseder misiniz?

Sanat hayatım boyunca bronz heykel, seramik gibi birçok farklı materyalle çalışsamda bu işler beni fazla içine çekmedi. Benim üstünde profesyonel olarak çalıştığım alanlardan biri tiyatro dekor ve kostümleri oldu. Bir diğeri ve ilki grafik tasarımdı. Özellikle de kadın hakları ve tiyatro afişleri üzerine uzunca bir dönem tasarım çalışmalarım oldu.

Her zaman devam ettiğim illüstrasyon çalışmalarım ise özellikle çocuk kitapları üzerine idi.

Tabii en önemlisi karışık teknik ve materyallerle resmettiğim yağlı boya tablolarım en çok keyifle çalıştığım alanım olmuştur.

Resimlerinizde temalarınızı nasıl belirliyorsunuz?

Çalışmalarım figüratif ve portre ağırlıklı olduğu için bana enteresan gelen, hoşuma giden yüzlerden, bazen onların anlık ifadelerinden esinlenerek, bazen de direk o yüzleri tarihin içine yerleştirerek tuvale aktarmayı seviyorum. Öncelikle yapacağım iş bana keyif vermeli.

Resme başladığım ilk yıllar fresko tarzı resimler yapıyordum. O dönem gidip görmüş olduğum antik mekânlardaki freskolar beni çok etkilemişti. Mitolojik hikâyeler, karakterler resmime, renklerime ilk o dönem yavaş yavaş sızmaya başladı.

Bu etki tuvallerime tarihin içinden çıkmış bu insanların, içinde bulunduğumuz çağdaki insanlara sanki bir şeyler anlatma çabası olarak yansımıştı.

Daha sonraki dönem çalışmalarım da yine beni etkileyen başka bir konu yerini aldı. Denizle uğraşan insanlar, balıkçılar, onların yaşamları, onların kıyıda bekleyenlerini boyadım. Bir kaç yıl balıkçının kızları serisi yaptım. Son çalışmalarım da ise içimden daha çok gündem veya tarih sahnesinden tüm dünyayı olduğu gibi beni de etkileyen karakterlerin ani veya hüzünlü vedalarının ardından portrelerini yapmak geldi. Örneğin tüm dünyada çığır açan buluşlarıyla Steve Jobs'ın ölümü, Amy Winehouse'un trajik sonu beni beyaz tuvalin karşısına oturttu. Ortadoğu'da yaşadığım yıllarda yerli kadınların portrelerini resmetmişim. Şu sıralar daha serbest, anlık tetiklerle çalışmaya başladım ama yine de beni etkileyen Hollanda'nın Golden Age çağı içerisinde kalarak portre çalışmalarına devam ediyorum.

Eserlerinizin yapımında farklı malzeme ve tekniği ilk etapta resimlerinizde görülemeyecek şekilde gizleyerek kullanıyorsunuz bize biraz bundan bahseder misiniz?

Yolda yürürken sokakta, bazen plajda bulduğum atık malzemeler, gördüğüm metal, ağaç bazen kuru bir dal benim için resimlerimde kullanabileceğim bir materyale dönüşebiliyor. Alüminyum kilitler, metal içecek kutularından parçalar, telefon kartları, cdler, elektronik atık malzemeleri, bakır teller, transistörler, plastik ve kağıt malzemeler, eski saatler, metal yaylar, metal ve ahşap kapılar ve çerçeveler bile sanata bir katkı haline dönüştürebilir. Bu malzemeleri, imal edildikten, monte edildikten, satıldıktan ve insanlar tarafından kullanıldıktan ve bir atık haline dönüştükten sonra modifiye edilip tamamen yeni ve sanatsal bir yaşama geri vermek gibi görüyorum. Tüm bunları değerli swarovski kristallerle beraber kullanıyorum.

Herşeyin bir döngüde olduğu yaşamda eğer istersek artık işlevsel varlığını tamamlamış, atıl kalan her türlü çirkin, eski diye yaftaladığımız maddede başka bir yaşam görebiliriz. Eski ve bozuk bir saatin iç kadranları Amy Winehouse'un küpeleri olarak yaşam bulur mesela ve bize onun bu dünyada geçirdiği kısacık zamanı ve ardından hâlâ yaşayan eserlerini hatırlatabilir.

Sanat tarihine baktığımızda resim sanatı adına hangi dönem en büyük dönüşüm anıdır?

Rönesans dönemiyle bütün her şey farklı boyut kazandı. Sanat kilisenin baskı ve tekelinden çıkınca insanlar kendilerini daha serbest hissedip farklı şeyleri deneme cesareti göstermeye başladılar.

Grafik tasarımından, tiyatro sahne ve kostümlerine, kitap kapağından çocuk kitapları resimlemeye kadar türlü çeşit alanda imza atan bir sanatçı olarak en çok hangi alanda kendinizi özgür hissediyorsunuz?

Özellikle kitap illüstrasyon çalışmalarında temaya bağlı kalmak, çalıştığım kişinin veya kişilerin isteklerini göz önünde bulundurmak, yapılacak işin yer ve mekanlarını saptırmamak gibi şeyler ortaya çıkınca kendimi bağımlı hissediyorum ve bu beni bazen sıkıyor. Elbette illüstrasyonun, basılı kitaplardaki hikâyelerin resimlerle çiçek açmasını seyretmek çok doyurucu ama ben yine de resim yaparken bunların hiçbirini düşünmüyor olmayı çok daha özgür buluyorum.

Sanatçının meselesi nedir?

Her sanatçının farklıdır meselesi. Bazıları kendilerini, iç dünyalarını, acılarını yansıtmakla bir çıkış yolu bulup rahatlama hissederler. Kendi kabuslarını resimlemeleri veya film etmeleri gibi. Francis Bacon, Frida Kahlo mesela.

Bazıları güncel ve aktüel veya politik konularla uğraşır. Mesela Paula Rego ülkesindeki illegal kürtaj meselesini ele almış. Toplumsal bir farkındalıkla sanatını icra etmiştir.

Bazı sanatçılar performans sergilemeyi sever. Marina Abramovic mesela. Sanatçı olarak karşısındakinin tepkisi izlemek için kendini ortaya koyup bana istediğinizi yapın diyor ve o an yüzlerce kişi onu izlerken yüzünü tırmalayanlar, tükürenler tanımadığı insanların kendisine değmelerine sevmelerine tırmalamalarına katlanarak onları gözlemliyor. Büyük bir cesaret işi.

Günün sonunda sanatçı ister kendisi olsun ister iç dünyası veya toplumsal meselesi olsun. Expresyonist yani dışavurumcudur. İçinde var olan her türlü yaşam, ölüm, varoluş hikâyesini resmederek, oyarak, oynayarak dışarıyla paylaşır. Kimbilir mesele yaşama ses vermektir belkide.

Bir sanatçı olarak fuar ve galeri sergileri arasındaki en büyük fark nedir?

Fuarlarda sanatçıyı çok kişinin görme ve tanıma imkânı oluyor. Özellikle sanata yeni başlayanlar için çok önemli bu. Çünkü aynı anda bir çok galerinin de sanatçının işlerini görme imkanı doğuyor. Sanatçının diğer meslektaşlarının neler yaptığı ile ilgilenmesi gelişimi için gereklidir. Galeri de çok önemli özellikle sanatçısının tanıtımını iyi yaparlarsa sanatçının adını duyurma, eserlerinin sanatseverle buluşma imkanı daha fazla oluyor.

Sanatçı etrafa hangi gözlerle bakar?

Ben gözlemlemeyi severim. Işık yansımalarını, sesleri, yerdeki taşları, denizin hareketlerini, insan yüzlerini ve onların o anki dünyalarını. Bazen izin isteyip fotoğraflarını çektiğim çok olmuştur. Estetik bulmadığım beni rahatsız edebilecek bir çok yer ve şeylerden uzak olmayı yeğlerim. Tabanları yağlayıp kaçtığım çok olmuştur.

Siz nasıl yaşıyorsunuz bir gününüzü anlatır mısınız? Kapandığınız çalışma dönemleriniz oluyor mu mesela?

Sabah kahvesini içerken ne yapacağımı düşünüp o günkü enerjime ve isteğime ve önceden yapılmış programıma bağlı olarak hareket ediyorum. Vereceğim Workshop veya ders diyelim varsa onu planlayıp derse gidiyorum. Eğer ders yoksa ve kendimi verimli hissedersen çalışmaya başlıyorum. Ya eski veya devam ettiğim bir resim veya yeni bir resme başlıyorum. Bazen kesinlikle çalışma isteği olmuyor, o zaman biliyorum ne yapsam elimden istediğim şey çıkmayacak bunu yıllar sonra öğrendim. O nedenle çalışmıyor başka şeyler yapıyorum. Bazen de özellikle solo sergiler öncesi kapıyı kimseye açamayacak kadar gece gündüz çalışıyorum.

Son olarak sanat ne işe yarar size sormak isterim?

Sanat hem her işe yarar hem de bazıları için hiç bir işe yaramaz. Çünkü hiçbir fikri yoktur görse bile anlamaz ilgilenmez. Otuz kere heykelin yanından geçse bile onun ne olduğunu farketmeyecek çok kişi var bu dünyada. Bence estetik bir dünyada yaşamamanın tek yolu insanların sanatı tanınması ve biraz da olsa bir fikir sahibi olmasından geçiyor diye düşünüyorum.

İnsanlarda estetik kaygısı olmalı. Çünkü bu kaygısı olan insan yaşamda herşeyi güzelleştirebilecek bir fikir ve göz geliştirebilir. En basitinden yere çöpünü atmaz. Bir şey inşa edecekse mesela, çevreyle uyumlu olmasına özen gösterir. Doğanın içinde doğayı dâhil ederek ve ona zarar vermeden, yok etmeden yaşama yerleştirir.

Ayhan Ün Neandertalin Eli

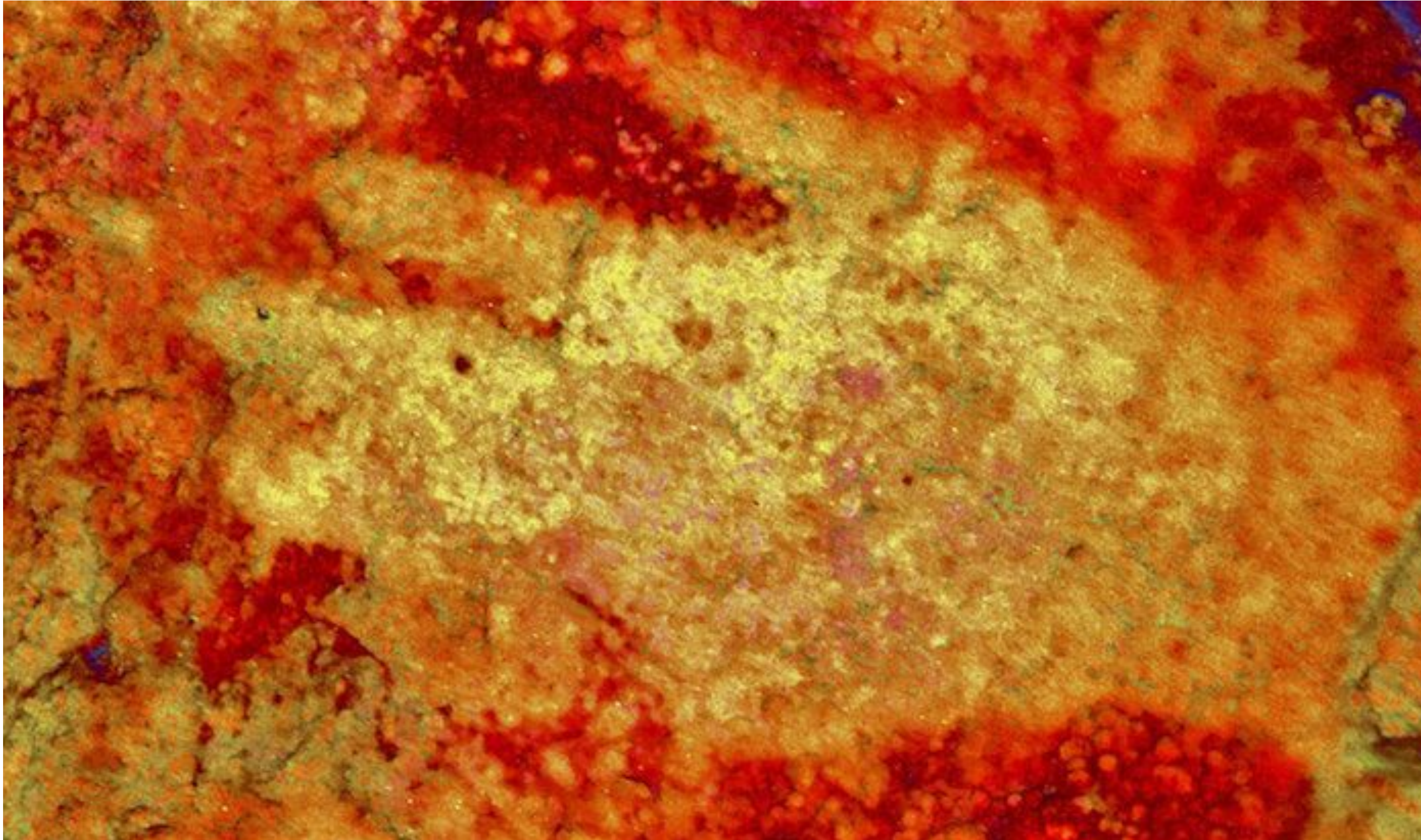

Uygarlığın yaratılışında rol aldığıнын ayırımında değildi ihtimal; Neandertal, günümüz İspanya topraklarında az biraz ne yapmakta olduğunun getirdiği şaşkınlıkla ve o ilkel yaşamında hiç tecrübe etmediği bir coşkuyla elini mağaranın duvarına resmetmekle meşgul. Türdeşleri hemen ardında pür dikkat, kâh yerden göğe sünerek kâh da çıkardıkları tuhaf seslerle, çekinerek duvara çizilen motifi hayranlıkla selamlıyorlar. Sanatçı ve yakışıklı Neandertal için büyük bir adım ancak Afrika'dan yeni vatanlarını bulma niyetiyle yola koyulmuş modern insana (atalarımız) kıyasla ufak lokma. Şüphesiz sanat ve dalları uygarlığın inşası ve sürdürülebilirliği açısından olmazsa olmazlardandır. Ne var ki günümüzde parlak bir zihne sahip olduğunu ileri süren -hüzün tepelerine yaslanmış gözü yaşlıları saymaya lüzum yok-, sanat uğraşısına dalmış şahısları bekleyen bir tehlike var.

Sanat ve reklamına saplanıp kalmış zihin öylesine körleşmiştir ki, dünya üzerinde olup bitenlerden bihaberdir. İnsanlığı, toplumları ve işte kendisini de bekleyen tehlikelerin ne farkındadır, ne de ilgisini çekiyordur; kurmuş olduğu soyut dünyası dışına çıkmayı pek de doğru bulmaz hani. Oysa sanatına âşık, başta sanatın sürdürülebilirliği uğruna emek sarf etmelidir; bunun içinse sanatçı olarak ilkin kendini korumakla işe koyulmalıdır. Zira bu durumda kendini korumak esasen sanatı korumak anlamına gelmektedir. Sanatı budalalıkla ilişkilendirmeyi kendine yakıştırmayan sanatçı veya sanatsever yine sanatı yaşatmak uğruna geleceğini koruma altına alma durumundadır. Aksine zamanımızda iki farklı yöne yönelen entelektüel ile karşılaşırız. İlki bir tek uğraşısına (bilim, sanat, edebiyat...) tüm vaktini bağışlayan, ikincisiyse hem ilgi alanlarında uğraşısını sürdürürken yanı sıra donanımları sayesinde kuşanmış olduğu pratik ve kıvrak zekâsıyla farklı dallarda fayda sağlayan. İlk yönetime konu aydınları yalnızca “sanatın her alanda insanı uyandırması” kapsamında eleştirebiliriz. İkinci yönetime konu aydınlarsa zaten uyanmış ve sanata verdikleri önemin uygarlığın sürekliliği kapsamında olduğu bilincindedirler. Dünya üzerindeki uygarlıkların sürekliliğini sağlayabilmek içinse akıl sağlığını ve dirayetini muhafaza edebilecek bilinçlere, zihinlere ihtiyaç vardır. Hüzünden beslenen ve bu mırıltıyı sanatla ilişkilendirmekte pek bir usta bölgeleri bekleyen tehlikelerse açıktır; yok oluş.

21. yüzyıl; kıtlık, açlık, enerji, küresel ısınma gibi küresel sıkıntılar... İnsanlığı bekleyen tehlikelere karşı uyarmak başta sanatçılara düşmeliyken, sanatçıların farkındalıkları deyim yerindeyse ağızları açık bırakmaktadır.

Neandertalin resmettiği el muhteşem bir eldir ve yaklaşık 60 bin yıldır o kuytu mağarada durmaktadır. Neandertal nesli 40 bin yıl önce tükenmiştir. Tükenme sebebi olarak kayıtlara geçenler; iklim koşullarına uyum sağlayamama ve modern insanla rekabeti kaybetmek. Kaybetmek çünkü coşkulu şekilde elini resmeden yakışıklı anlaşılan ya bir mızrak yapıp karakış için hazırlık yapmayı kendine yakıştıramamış ya da mağara dışından gelebilecek olası tehlikeleri kestiremeyecek kadar körleşmiştir.

Yazı-Yorum Sinema

Handan Kılıç

Handan Kılıç

Gizli Hakikatler (1962)

Sigmund Freud'un (1856-1939) hayatının 1885'ten sonra Viyana'da geçen beş yılını anlatan Gizli Hakikatler kurmaca bir biyografik filmidir.

Şu söylemle başlar:

"İlk çağlardan bu yana insanoğlunun kendine dair inanışında üç büyük değişiklik olmuştur. Üç büyük darbe kibrimizin hakkından geldi.

Kopernik'den önce, evrenin merkezi olduğumuzu, tüm gök cisimlerinin dünyamızın etrafında döndüğünü sanıyorduk. Büyük astronom bu bencilliği tuz buz etti.

Gezegeneimizin güneşin etrafında dönen pek çok gezegenden biri olduğunu, güneş sistemimizin ötesinde başka sistemler, sayısız dünyalar olduğunu kabul etmeye zorlandık. Charles Darwin'den önce insanoğlu kendisinin hayvanlar aleminden farklı ve ayrı bir tür olduğuna inanırdı. Büyük biyolog, fiziksel organizmamızın herhangi bir hayvani yaşam formu için olan kurallardan farksız uzun bir evrimsel sürecin ürünü olduğunu anlamamızı sağladı. Sigmund Freud'dan önce, insanoğlu söylediklerinin ve yaptıklarının sadece bilincinin ürünü olduğuna inanırdı. Büyük nörolog aklımızın gizli şekilde işleyen ve yaşantımıza dahi hükmedebilen başka bir bölümünün varlığını ispatladı. Bu Freud'un, neredeyse cehennemden bizzat kendisi kadar karanlık bir bölgenin derinliklerine inmesinin hikayesidir: insanoğlunun bilinçaltı ve Freud'un nasıl ışık tuttuğunun hikayesi. "

O dönemde psikiyatristlerin çoğu histerik hastaları tedaviyi reddetmekte, dikkat çekmek için rol yaptıklarına inanarak çaresiz bırakılmaktadır. Ancak Freud, psikozun sebeplerini bulmak için farklı yollar deneyerek bugün tıp çevrelerince kabul görmüş kuramların peşinde histerik hastalarla çalışmaktadır. Önce hipnozu kullanmayı öğrenir. Sonra rüyaların da insanın bilinmez iç dünyasının yansıması olduğunu düşünerek bilinçaltına ulaşmaya çalışır.

John Huston tarafından yönetilen filmde Freud, Montgomery Clift tarafından canlandırılıyor. Psikanalizin doğuşu ve oedipus kompleksine giden yolun anlatıldığı filmin senaryosu, Jean-Paul Sartre tarafından yazılmış ancak senaryonun uzunluğu yönetmen ile aralarında sorun olunca filmde adını çekmiş. Buna rağmen film Sartre'ın senaryosundan izler barındırdığından literatürde onun senaristi olduğu filmler arasında yer alıyor. Film için Freud ve psikanalize giriş yüz bir dersi diyebiliriz. Psikolojiye meraklı herkesin seveceği, bilim insanlarının yeni bir kuramı ispata çalışırken ne kadar çok çalıştıkları ve nasıl bir dirençle karşılaştıklarını görmek açısından da kıymetli bir film.

“Histeri yalancılığın diğer adıdır ve tedavisi yoktur. Hatta Latince kökenli bu kelimenin rahimden türediği dolayısıyla sadece kadınlarda görülebileceğini, karanlıkta olanların karanlıkta kalması gerektiğini” söyleyen ustalarına karşın yeni bir yola giren Freud vazgeçmiyor. Ona destek olan bir hipnoz uygulayıcısı hocası ile aralarında şöyle bir konuşma geçiyor:

“Histerik bulguyu hipnoz altında sözlü komutla düzeltmemiz gösteriyor ki hastalık organik kökenli değil.

“Bilinçaltı bunları nasıl çıkarıyor?”

“Bilinçliyken duygular tarafından çevrelenmişler. Hüzünlenince gözyaşı dökersin, kızınca saldırıya geçersin, korkunca kaçarsın. Uyarılan duygu fiziksel etki olarak boşalır.”

“Peki ya duygu bastırılmışsa ne olur?”

“Şöminede ateş var ama baca tıkalı, duman dışarı çıkamaz. Ateş için için yanar ve dumanı odayı doldurur. Sonunda da camlardan dışarı sızar. Marazi bulgu duygusal enerjinin yanlış yoldan dışarı çıkmasıdır.”

Film bugün bize sıradan gelen bilimsel gerçekliklerin doğuş hikâyesini anlattığı ve senaryosu çok sağlam olduğundan etkili sahnelerden alıntılarla ilerleyeceğim:

Freud'u daha otuz yaşındayken çalıştığı hastaneden kovulan hocası ölüm döşeğindeyken yanına çağırıp bir konuşma yapıyor:

“Sen benim manevi oğlumsun ve benim gibi nevrotiksin. Nevrozlular birbirini fark eder. Tek kuralları vardır: Düşmanın karşısında sessizlik. Ortak düşmanımız bozukluklarımızı eleştiren, işkence edip aşağılayan normal insanlar. Sen bunu aşacaktın. Ondan itibarını zedeledim. Bugün kibir abidesi olarak ölüyorum.

Hayatımı yaşayan ben değildim. Kibrimin yarattığı başka biri. Sessizliğini boz, yapmak için yola çıktığın şeyi yap. İhanet et, bir hain lazım bize. Karanlığımızın merkezine git ve ejderhayı avla.”

Hep böyle değil midir hayatta; birileri size itiraz ediyor, eleştiriyor, önünüzü kesmek için hareket ediyorsa mutlaka arkasında kendi yarası vardır ve onu kapatmak için uğraşmaktadır. Ölüm döşeginde ise yaşaması gereken hayatı hatırlar ama son pişmanlık fayda etmediğinden ancak nasihat verebilir. Lakin hayatı “Ele verir talkını kendi yutar salkımı” şeklinde geçenlerin nasihatleri de bir işe yaramaz.

Freud da bu konuşmadan önce olduğu gibi sonra da çalışmalarına kendi bilim tutkusu ile devam ediyor. Ancak hakkında dedikodular da alıp başını gidince karısı uyarmak istiyor. “Viyana’da tek sen böyle cinsellikle ilgili sorular soruyormuşsun.” Freud “Dünyada tek ben.” diyor. Karısı da “Ne söyledikleri değil nasıl söyledikleri önemli, fısıltılar, alaycı bakışlar” diye rahatsızlığını belirtiyor ama bu tepkiler de onu yolundan döndürmüyor. Kuraldır; bir işi başaranlar herkese kulaklarını tıkayarak hedefe kilitlenenlerdir. Ardından sonuç alınca herkes sahiplenir ama o vakit de ne kadar yalnız bir yoldan yürüdüğünü başaran hatırlar.

Freud, kendisinin de nevrotik olduğuna kesin kanaat getirince gördüğü rüyalar ve nesnelere neleri sembolize ettiği üzerine çalışmaya başlıyor. Çünkü rüyaların, gören için bir anlamı var, psikolojik kaçış yollarımız rüyalar. “Ben nevrotiksem tedavi yöntemlerini kendi üzerimde denemeden teorimi ispatlayamam ve tıp kongresinde sunamam” diyerek çalışmalarına yoğunlaşıyor. Hafızanın garip olaylarının, aniden gelen kelimeler ve görüntülerin hiçbirinin tesadüf olmadığını ve bilinçaltından bilince taşan semboller olduğunu söylüyor.

Kadın hastasının babasına olan ilk aşkı ile annesine olan düşmanlığını fark edince kendine dönüp bakıyor. Annesini onun yatağından kendi yatağına götüren babasına öfkeli olduğunu hatırlıyor. Çocukluk çağında cinsellik olmak zorunda tezini buradan hareketle yazıyor. Bu gerçeği kabul etmek kimse için kolay değil. İnsan bunu düşününce suçluluk duymaması imkânsız. Bir gün hastası “Peki doktor, kim suçlu?” diye soruyor.

Cevap manidar:

“Bir suçlu olmak zorunda mı?”

“Sanki dün olmuş gibi annemden nefret ediyorum.”

“Bilinçaltında zaman yoktur. Sen suçlu değilsin. Suçluysan da suçun herkes tarafından paylaşılıyor. Masum, masumiyetini kaybetmeye engel olamayacağı bir dünyaya doğar. Her çocuk günahkâr olmaya mahkumdur. Ben de günahkârım, babamı öldürmek istedim.”

“Öyleyse sen de canavarsın”

“Hayır çocuktum!”

Bir diğer önemli sahne de birey olma ve bildiğinden şaşmama yolunda ders niteliğinde: Hipnozu öğrendiği hocası önceleri hep yanındayken cinsellik üzerine cüretkâr çalışmalar yapınca “Sen babanın emanetisin ve teorin saçma. Tıp kongresinde sunmana, kendini bitirmene izin vermiyorum” diyor.

Freud son derece kararlı cevaplıyor: “Öyleyse babadan ayrılıp tek başına ayakta durmanın zamanı geldi”

Ve tepkilere rağmen kongrede sunum yapıyor. Sık sık itirazlarla kesilse de anlatımını bitiriyor. Uzun bildiriye şunu da ekliyor:

“Bu yeni bir şey değil. Antik Yunanlılar bu gerçeğe dair bildiklerini farkında olmadan babasını öldürüp annesini eş olarak alan Oedipus’un hikâyesinde ortaya koymuşlardır. Sonra hayatı boyunca kör ve evsiz dolaşp durmaya mahkûm edilmiştir. Bu lanetin gölgesi aramızda durmaktadır. Her insan içindeki bu karmaşanın üstesinden gelme görevi ile karşılaşır. Çocukluktaki oedipus-elektra kompleksini başarılı bir şekilde atlatanlar gelecekte sağlıklı birey, atlatamayanlarsa nevrotik bireyler olacaktır ve sonsuza dek kör ve evsiz dolanıp duracaktır.”

Film bir baş yapıt. Ve şöyle bir söylemle bitiyor:

“Kendini bil. Bu kelimeler iki bin yıl önce Delhi’de bir tapınağa kazınmış. Bunlar bilgeliğin başlangıcıdır. Bu kelimeler insanoğlunun en eski düşmanı olan kibrine karşı tek zafer umudunu taşır. Bu bilgi artık avucumuz içinde. Kullanacak mıyız? Umarım öyle olsun”

3 DALDA OSCAR® ÖDÜLÜ

EN İYİ KADIN OYUNCU HOLLY HUNTER
EN İYİ YARDIMCI KADIN OYUNCU ANNA PAQUIN
EN İYİ SENARYO

PIYANO

THE PIANO

Holly HUNTER Harvey KEITEL Sam NEILL Anna PAQUIN

Bir JANE CAMPION Filmi

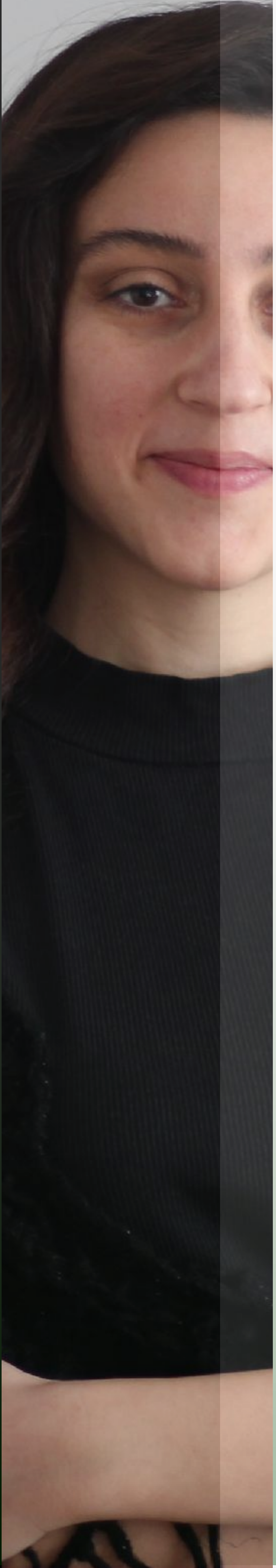
Ne izlemeli

Yönetmen: Jane Campion
Oyuncular: Holly Hunter
Harvey Keitel
Sam Neill

19.yy ortalarında Ada, Flora isimli bir kızı olan dilsiz bir annedir. Küçük kızı ile birlikte ülkesinden ayrılırken yanına gönülden bağlı olduğu piyanosunu da alan Ada için, Yeni Zelanda'nın ormanları içerisinde yeni kocası Steward ile başlayacağı yeni hayat, hiç de hayal ettiği gibi olmayacaktır. İlk olarak kocası, çok sevdiği piyanosunu Ada'nın haberi olmadan satacaktır. Piyanoyu alan komşusu, piyanoyu Ada'ya ancak Ada'nın ona piyano dersi vermesi şartıyla geri vereceğini söyler. Bu şekilde başlayan ilişkileri daha sonra farklı bir boyutta devam edecektir.

Melisa Parlak

Röportaj: İlknur Demir

“Beni bir varlık olarak sığdıramadıkları bir dünyada yazarak isyan ediyorum.” diyen yazar Melisa Parlak ile hem Plüton Yayınlarından çıkan ikinci öykü kitabı “Avunma Mekanizması” hem de edebiyat hakkında konuştuk. Keyifli okumalar dileriz.

İsterseniz söyleşimize edebiyat yolculuğunuz ile başlayalım. İçinde on dört öykü bulunan Avunma Mekanizması’ndan önce yayımlanmış bir öykü kitabınız var. Bu yolculuktan söz edebilir misiniz bizlere? Melisa Parlak’ın edebiyatla dostluğu nasıl başladı?

Elbette. Geçmişten Asparagas’a kadar şöyle özetleyebilirim: Okumaya ve kitaplara meraklı bir çocuktum. Müzik Satan Çocuklar’ı unutamam mesela. O dönemlerde Enid Blyton çok okudum. Heyecanlı kitaplara olan ilgimin en belirgin sebebidir. Agatha Christie ve Stephen King kitapları elimden düşmezdi.

Okulların kütüphanelerini çok severdim. İlkokulda dokuz okul değiştirdim. Çeşitli kütüphaneler gördüm, çok güzel kitaplarla tanıştım. Antalya Lisesi’nin kütüphanesinde Nurullah Ataç çevirileri okudum. İlk baskılar. Şanslı hissediyorum. Sahafalara gitmeyi çok severdim. Okumayı kendi kendime sevdim, hiçbir zaman dışarıdan bir özendirme olmadan. Fakat okuduklarım konusunda seçici olmayı çok geç öğrendiğimi söyleyebilirim.

Yazma konusunda ise hayatımda annemin teşvikleri önemli yer tutar. İlk yazılarım günlükler oldu. Bana hediye ettiği renkli pelüş defterlere yazıyordum. Birkaç kez drama kurslarına katıldım. Bir dönem annemle tiyatro eğitimi aldık. Bir ödevimiz vardı mesela, ilk şiirimi o zaman yazmıştım. Okulda da en sevdiğim dersler edebiyat ve İngilizce olmuştur, yalan yok :) K Dergi alırdık, güzel günlerdi. Atina’da yaşadığım dönemde de güzel şeyler oldu. Şiir gecelerine gidiyorduk; yazan, sanatla uğraşan insanlarla vakit geçirdim.

Yazar olmanın filmlerdeki gibi tek kullanımlık bir ilhamla gelip tonlarca kâğıt buruşturmalı bir şey olduğunu sandığımdan hiçbir zaman kurgu bir şeyler yazacağımı düşünmedim açıkçası.

Yazı atölyelerinin yaygınlaşmasını bu açıdan destekliyorum. Herkesin bir şeyler yazabileceğinin mümkün olduğunu gösteriyor. Benim de bu atölyelere ilgim vardı fakat Antalya’da yaşadığım için ulaşamıyordum. 2019’da İstanbul’da Nil Çokyaşa hocam ile tanıştık. Kurmacaya onunla, öyküyle giriş yaptım. O güne kadar öyküyle pek ilgilenmemiştim açıkçası. Tesadüfen okuduğum birkaç öykü kitabı vardı o kadar.

Öykü atölyesine bir sene civarı devam ettim. Çok güzel insanlarla ve öykülerle tanıştım. Kitapların, filmlerdeki gibi yazılmadığını görmek ve yazdıklarım hakkında bir şeyler duymak bana iyi geldi. Bu anlamda Nil Hocamın bana bir kapı araladığına inanıyorum.

O zamanlarda birkaç öyküm web platformlarında paylaşıldı fakat henüz bir kitap düşüncem yoktu. Sadece yazıyordum. Bu süreçte hayatlarımızı kökten değiştiren bir salgın türedi. Sağlıklı insanları bile öldürebilen bir virüs elbette beni de etkileyip yaşamı, ölümü ve zaman denen şeyi daha farklı açılardan düşünmeye sevk etti. O dönemde eşim Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık sistemi ile ilgili bir haberi paylaştı. Beklemek ve hayal kırıklığı ihtimali yoktu. İleride yazacaklarım için bir referans olabilirdi. Mükemmel olmak zorunda değildi. Atölyede yazdığım öykülerin bir kısmından bir seçki olarak “Asparagas” ortaya çıktı.

İki sene sonra ise Avunma Mekanizması geldi. Buradan editörüm Toprak Şems Tezcan’a ve Plüton Yayın’a teşekkürler.

Döngü öykünüzde öykünün ana kahramanı; “Kollektife atıyor içimden bir ses suçu,” diyor “Boğduğum, bastırduğum, üstüne çıktığım bir başka kadının sesi sanki.” Bu ses bir bakıma öykülerin tümünde görülen temaya ışık tutuyor. Bu sesteki söz etmenizi istesem?

İç sesleri hep kişiye özel bulmuşumdur. İçimdeki sesler, yazdıklarım, öykülerimdeki iç sesler ve yaşam hakkındaki düşüncelerim muhtemelen göremediğim bir paravanın arkasında buluşuyor. Ülkemizde ve dünyada olup bitenler, kayıtsız kalamadığım kıyımlar ve yıkımlar o paravanın ardındaki seslerin biçimlenmesine de etki ediyor bence. Döngü, en sevdiğim öykülerimden biri. Yazarken duygularımı yoğun bir biçimde uyaran bir öykü oldu.

İç seslerimizin, duygularımızın, davranışlarımızın kalıbını ve hâliyle bizleri şekillendiren toplumun ta kendisidir. Her ne kadar toplum denen şey bireylerden oluşsa da neticede bireyleri yönlendiren kolektif miraslar ve sürekli güncellenen manipülatif kalıplar bütünüdür bana göre.

Ayrıca iç sesler insanın kendinden dışarıya çıkmasının da bir anahtarıdır. İnsanlar genelde içselleştirmeye, kişiselleştirmeye, olup bitenleri kendine bağlamaya daha çok meyilli olsa da kendini dışarıdan görmeyi sağlayacak o sesi duyabilmek yine kişinin kendi isteğiyle gerçekleşir. Ben de kendimi bütünün bir parçası olarak görebilmeyi öykülerimle ve karakterlerimle başarabiliyorum diyebilirim. Onların iç sesleri paravanın arkasında benim seslerimle buluşuyor. Buna kulak vermeyi estetik buluyorum.

Manzara öykünüz yazmanın kimi zaman hevesten öteye gidemediği, yazmak için bazı rutinlere bağlı kalmak gerektiği gibi çok doğru olmayan önermeleri eleştirmek adına yazılmış bir öykü izlenimini veriyor. Yazar Fabrika adlı öykünüz ise Manzara öyküsünü tamamlayan bir öykü. Her iki öykünün kahramanları da birbirinden farklı karakterde ve edebiyattan farklı beklentileri olan iki yazar. Fabrika edebiyat dünyasına gönderme olarak kullanılan bir metafor. Bu iki öykünün oluşum aşamalarından söz etmenizi istesem? Nedir Melisa Parlak'ı bu öyküleri yazmaya iten gerçeklik?

İster edebiyat dünyası olsun ister genel gerçekliğimiz, kadının kendine bir yer bulabilmesi hâlâ çetrefilli. Yani beni bir varlık olarak sığdıramadıkları bir dünyada yazarak isyan ediyorum aslında.

Öykülerimdeki kadınların da en az benim kadar kafası karışık, belki de anlam arayışları benimkinin katbekat fazlası.

Manzara ve Yazar Fabrika başlarda ortak bir noktası olmayan öyküler olarak yazılmıştı. Düzenleme aşamalarında ise Heves ve Nurten bir şekilde buluşarak beni de şaşırttılar.

Heves yalnız yaşayan bir kadın. Onun için hayatın türlü türlü zorlukları var. Nurten ise eşiyile daha “güvende” görünse de kısıtlanmışlıklarla sürdürüyor yaşamını. Neticede ikisi de bambaşka sıkıntılara rağmen sorguluyor ve bir şeyler yapmaya çalışıyor.

Bir kadının yeni bir karar vermesi için sabrının tükenmesi gerekiyor. Bir noktada buna sitem ediyorum ben. Neyi arzuladığımızı ve gerçekten ne yapmak istediğimizi bir türlü keşfedemeyişimize. Gündelik hayatın sonu gelmeyen meseleleri yalnız karakterlerimi değil beni de endişelendiriyor.

Kadın ve erkek olarak ayırmadan önce, insanların birbirlerine köstek olmamaları gerektiğini düşünüyorum. Kimse kimseyi yüreklendirmek ya da alkışlamak zorunda değil. Fakat kadınlar normal kabul edilenden farklı bir seçim yaptıklarında bu büyük bir olay oluyor. Olmasın. Alkışlamayanlar en azından kenara çekilip yol vermeyi bilsin. Bugüne kadar deneyimlediklerimiz sayesinde kadın artık kendi varlığını ilan ediyor. Bunu bazen hırçın bir biçimde yapmak zorunda kalsa da onu bu hırçınlığa iten sebepler ayan beyan ortadadır. Edebiyat dünyasında da durum böyle. Sonuç olarak, beni bu öyküleri yazmaya iten gerçekliğin kadının kendine yüklenen görev ve sıfatlardan sıyrılıp salt birey olarak varoluşunu dünyaya duyurma isteği olduğunu düşünüyorum.

“Şimdi nasıl anımsanırdı?” diye soruyor Manzara adlı öyküde Heves ve “Şimdi her zaman olduğu gibi geçerek geçmişe karıştı.” diye devam ediyor. Zamansallıktan söz edilen bir öykü olarak okuyabilir miyiz bu öyküyü? Nihayetinde edebi metinler psikoloji, sosyoloji ve felsefeden ilham almalı. Biraz öyküde temel alınan bu felsefeden ve Melisa Parlak’ın öykülerini yazarken nelerden beslendiğinden söz edebilir misiniz?

Psikolojiyi çok severim. Bence hayata karışmadan önce daha çok haşır neşir olmamız gereken bir bilim.

Kurmaca metinde karakterin eylemlerine geçerli sebepler verebilmek o eseri güçlendiriyor. Karakterin yaratımı için olmazsa olmaz alanlardan bahsediyoruz. Mitoloji de bu alanlardan biri.

Yazılarımı beslesin diye okuduğum bazı eserler de oluyor elbette fakat en çok kişisel merakımdan ötürü okuyorum. Akademik metinler her zaman çok akıcı olmadığından bu alanlara dair daha çok kurguyla harmanlanan metinleri okumayı seviyorum.

Varoluşçuluğa hep özel bir ilgim oldu. Sartre’ı ilk kez on yaşındayken Sofie'nin Dünyası'nı okuduğum zaman tanıdım. (Sofi'nin Dünyası'nın yeri bende ayrıdır, annem elimdeki tüm tatil çalışma kitaplarını attırıp bütün yaz boyunca tek ödevimin Sofi olduğunu söyleyerek hediye etmişti onu. Gerçekten de okumam koca bir yazımı aldı.)

Lise yıllarında Sartre ve Kundera’yı okumak benim için çok özeldi. Eugene Ionesco’dan Yalnız Adam’ı okurken inanılmaz bir zevk aldım. Sonra, mitolojiyi Ben Kirke ile daha çok sevdim. Psikoloji denince Sudaki Yüzler, Sana Gül Bahçesi Vadetmedim adlı romanlar benim için çok kıymetlidir.

Öyküleri yazarken her detaydan beslenebilirim. Genelde öykülerimi neden sorusu ve sorgulamalar besler. Çözülmesine gerek yok. Neden sorusu sorulduğu andan itibaren kafamda konu konuyu açmaya başlıyor.

Bazı öykülerinizde büyük harfle yazılmış sözcükler var. Edebiyatımızdaki bazı yazarlarımızda gördüğümüz bu üsluptan bahsedebilir misiniz?

Büyük harflerle, italik ya da heceleyerek yazmak gibi detaylar benim metnimde dikkat çekme amacı güdüyor sanırım. Kelime oyunlarını severim, İngilizce sözcüklere de başvurduğum olur bazen. Kendimi ağdalı ya da süslü bir dilin içinde göremiyorum, bu yüzden de vurgulamak istediğim ifadeleri böyle kuvvetlendiriyorum galiba. Ancak bunun tamamen sezgisel olduğunu düşünüyorum. Benim için böyle.

Ayrıca, yazarın her anlamda özgür olması gerektiğine inanıyorum. Kısıtlandırmalarla ve otosansür ile üretimine ket vuracağına varsın herkes tarafından anlaşılmasın bile ama özgürlüğü kaybolmasın. Eğer kişi anlaşılmamayı bile göze alıyorsa gerçekten önemseydiği başka meseleler var demektir. Buna saygı duyulmalı.

Özel ev adlı öykünüz hepimizin aynı olduğu gerçeğine dayandırılmış. “Aynıyız. Bana ait olduğunu sandığım sınırları çizen ben değilim.” diyor öykünün ana kahramanı. Hayatın hemen her döneminde başkaları tarafından çizilmiş sınırlar içinde mücadele ediyoruz. Bu aynılık günümüz edebiyatı içinde geçerli. Öykünün sınırları çizilmiş ve bu sınırlar içinde özgür bir kalem olma mücadelesi vermeye çalışan yazarlar var. Bir öykücü olan Melisa Parlak’a sormak istiyorum. Sizin için öykünün sınırları var mıdır? Farklı bir üslubu nasıl yakalar yazar?

Bence türlerin zamanla değişen ya da esneyen sınırları olsa da bu yazar için geçerli olmamalı. Yazar, daha en başından sınırsız olandır. Ona biçilen imkânları koşulsuz şartsız kabul etmiş olsaydı yeni hikâyelerin ve insanların, kendi zihninin içinde olup biten uydurmacaların peşine düşer miydi? Sanmam.

Kişi gerçekten içinden geleni yazdığı takdirde zaten farklı olanı bir yerden yakalamış demektir. Yazarın farklı üslubu yakalaması konusunda okuduğu metinler de çok önemlidir. Ne kadar farklı metin okursa kendi tarzını beğendiği detaylarla o kadar harmanlar.

Yazma deneyimimde ise aynı olmamak adına gösterdiğim tek çaba birbirinin aynı metinleri okumaktan uzak durmak. Aynı yazarı da üst üste okumaktan pek hoşlanmam. Yılda bir kuralım var mesela. O yıl içinde o yazarın yalnızca bir eserini okuyorum. Farklı sesler duymam lazım çünkü. Bazen istisnalar olabiliyor. Bunun dışında farklılık adına yazarken üstünde durduğum bir şey hiç olmadı. Belki de dönüp dolaşıp aynı şeyleri anlatıyorumdur. Kendimi ya da bir başkasını tekrar etmemenin ne kadarı bana bağlı bunu şimdilik bilemiyorum.

Fakat hoşlanmadığım bir şey var ki o da keskin söylemler. Yazar şöyle olmalı, öykü böyle olmalı. Bir metin ansızın başlayabilmeli bana göre, beklenmedik anda veya yerde de bitebilmeli. Yazar değişebilmeli. Yazarın ve yazdıklarının değişebilmesi için sıfatlara ve kalıplara sokulmaması gerektiğine inanıyorum. Özgünlük payı burada başlar bence.

Zaman geçiyor ve biz her şeye rağmen yolculuğa devam ediyoruz. Didaktik söylemlerle gidişata yön vermeye çalışmayı anlamsız buluyorum. Dünya değişiyor. Bizsiz de değişmeye devam edecek. O yüzden de herkesin, başkalarının ne diyeceğine aldırmadan, öncelikle kendini en çok tatmin edecek şeyi deneyimlemesini dilerim. Bu her yazarın hakkıdır.

Madalyonun diğer tarafına bakınca ise başka bir gerçeklikle karşılaşıyoruz. Bireyciliğin ön planda olduğu bir zaman diliminde yaşıyoruz. Kişisel gelişim adı altında ortaya atılan tezlerin ana fikirleri bu bireycilik. Bu durum edebiyata da yansıyor ve bu düşünceden yola çıkarak genellikle ben dili ile yazılan birbirinin hemen hemen aynı olan kişisel hezeyanları merkeze alan metinler kendilerine fazlasıyla okur buluyor. Son dönem Türk edebiyatındaki bu bireycilik hakkındaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Tamamı ben anlatıcı ile yazılan öykü kitaplarına da denk geliyorum. Bir yerden sonra, anlatıcı aynı kişiymiş gibi geldiği için kitaptan kopuyorum çoğu kez fakat yazarı böyle uygun görmüş, devam et Melisa, diyorum.

Bazen sancılı anlatılar yüzünden metinden koptuğum olur. Ama ergenlik sayıklamaları, kişisel hezeyanlar bezdirici bir yoğunlukta değilse o kitabı mutlaka bitiririm. Sonuçta edebi metinler de hiçbir çağda kusursuz olmadı.

Kişisel gelişimi önemli buluyorum. Bence geç bile kaldık içimize dönmeye. Belki de bu geç kalınmış içe dönüş tetikliyordur birey merkezli edebi metinlerin daha çok ortaya çıkmasını. Metropollerin kucağında büyümüş çağdaşlarımızın bireyciliğini bu sebepten çok normal karşılıyorum. Bizden sonrakiler sokakta bile oynayamadı mesela. Bizden öncekiler de hâlâ pastoral özlemlerle taşrayı yazıp çiziyor.

Sonuç olarak, tükettiğimizi üretiyoruz. Savruk metinlerin nedenini de çağımızın yaşam tarzına ve tüketim biçimlerine bağlıyorum.

Bazı öykülerinizde müziğin sesini duyuyoruz. Genellikle seksenli yılların şarkılarını. Bu şarkılardan ve seçilme nedenlerinden söz edebilir misiniz?

Öykülerin bir kısmı o şarkıları dinlerken çıktı. Kimisi de yazarken aklıma gelen şarkılar oldu. Aynı dönemde roman dosyam üzerinde de çalışıyordum. Orada da seksenli yıllardan şarkılar seçmişim. Tesadüf olabilir. Seksenlerin çağrışımları hayat dolu ve canlı. Chris Rea, Pet Shop Boys vb. çok severim. O dönemin şarkılarında apayrı hikâyeler var gibi. Şarkılar bana ilham veriyor.

Yazdıklarımı bir film gibi görüyorum. Her sahneye özel bir şarkı var. Kimisi yazılmaya uygun ortamı bulabiliyor. Seçilen şarkılar o anı daha anlamlı ve hatırlanabilir kılıyor. Gerçekte de arada aklıma bir şarkı takılır, hayatımın o kesitini o şarkıyla yaşarım.

Ödüllü bir yazarsınız. Tesis adlı roman dosyanız Tanpınar Edebiyat Ödüllerinde mansiyona layık görüldü. Edebiyat ödülleri yazara bir sorumluluk yüklüyor mu? Bu sorumluluktan bahsedebilir misiniz?

Roman dosyama bir yayıncı arayacak kadar güvenmiyordum açıkçası. Şansımı Tanpınar Edebiyat Ödüllerinde denemek istedim. Yarışmaya gönderirken tüm beklentilerimi yok etmiştim. 300'e yakın eser arasından kendime hatırı sayılır bir yer bulabilmek çok teşvik edici bir deneyim her şeyden önce.

Sorumluluklar kişiyi kısıtlamadığı takdirde devam etmek adına yüreklendirici olabilir. Yazmaya devam etme sorumluluğu. Yazdıklarımın üstünde daha çok durma, yeniden yazma ve düzenleme işlerini daha ciddiye alma gibi sorumluluklar. Belki de şimdi daha titizimdir, bilemiyorum.

Edebi metinlerde dil, karakter, kurgu birlikte yol alsa bile, bazen biri diğerinin önüne geçebiliyor. Bu açıdan baktığımızda öyküde bu üç olgudan hangisi önceliklidir Melisa Parlak için? Bu üç unsuru birbirinden ayırmak mümkün müdür?

Kurgunun bir temeli olması benim için hep önde gelir. Karakterler ise onu takip eder. Karakterlerime çok fazla müdahale etmeyi sevmem, onları oldukları gibi kabul ederim. Dil konusuna gelirsek; metnin tökezlememesi için çaba sarf ederim, süslü püslü cümleler için değil. Hepsi birbirini tamamlayan parçalar. Ahenkli bir bütün oluşturmak istiyorsak her detaya özen göstermeliyiz bence.

Yazmak için bir meselesi olması gerekiyor yazarın diye düşünüyorum. Lafı uzatmadan sormak istiyorum. Melisa Parlak'ın meselesi nedir?

Benim meselem bence neden sorusudur. Nedenlerin peşinden ufak da olsa bir yanıt için sürüklendiğimi hissediyorum çoğu zaman. İçimdeki duyguların yoğunluğunu iyileştirmek ve dengelemek için yazıyorum. Meselem ise insanların ve elbette öncelikle kadınların yaşadıklarıdır. Kayıtsız kalamadığım şeyleri kendi zihnimde dönüştürüp belki de hiç tanışmayacağım insanlara kendimden bir iz bırakıyorum.

Her yazarın etkilendiği, kendine yakın bulduğu yazarlar vardır. Sizin yazım yolculuğunuzda etkilendiğiniz yazarlar kimlerdir?

Benim gıpta ettiğim yazarların başında Tomris Uyar gelir. Son yıllarda Kapka Kassabova okurken de aynı hissi yaşadım. Onları okurken yazarla birlikte o anda olduğumu hissediyorum, farklı bir yakınlık oluştu.

Dorothy Parker gibi yazmak isterdim. Onun öykülerini çok beğeniyorum. Çağdaşlarımdan ise tarzına imrendiğim ilk isim Aslıhan Kocabal'dır. Karanlığa Masallar şahane bir kitaptı. Çok etkilendim. Bir de son zamanlarda Firdevs Ev'in Tavana Bak adlı öykü kitabını okudum. Gelecekte adını daha çok duyacağımıza eminim.

Janet Frame, Samanta Schweblin, Ayfer Tunç ilham veriyor.

Erkek yazar da söyleyeceğim. Bu öyküler üzerinde çalışırken Oğuz Atay'dan Korkuyu Beklerken'i okuyordum. Geçmişte de Oğuz Atay okumuştum ama bu kitabındaki öyküler, öykülerimi etkilemiş olabilir. Yine aynı dönemde okuduğum Lyudmila Petruşevskaya'nın Evler, Cinler, Perdeler adlı öykü kitabını çok sevmiştim. Avunma Mekanizmasındaki öykülerde izleri sürülebilir.

Güzel sohbetiniz ve nazik davetiniz için çok teşekkür ediyorum. Benim için çok keyifli bir röportaj oldu.

Melisa Parlak

1991 yılında İzmir'de doğan yazar, lisans eğitimini tamamladıktan sonra AB projesi ile Yunanistan'da çevre ile ilgili bir sivil toplum kuruluşunda çalışmıştır. Türkiye'ye döndükten sonra önce proje yazarı olarak daha sonra ise kurumsal bir firmada insan kaynakları uzmanı olarak çalışmıştır. Bu dönem yoga eğitmenliği eğitimimi tamamlayarak yoga eğitmeni olmuş ve Pandemi ile birlikte yoga eğitmenliğine ara vermiştir. Fotoğraf çekmeyi seven Melisa Parlak, 2019'dan beri aktif olarak blog ve içerik yazarlığı yapmaktadır. Sanal Yazı Evi öykü atölyelerine katıldıktan sonra öyküler yazmaya başlayan yazar evlidir ve İstanbul'da yaşamaktadır. İlk öykü kitabı Asparagas 2020 yılında Kdy aracılığıyla çıkmıştır. 2022 yılında Plüton Yayınlarından çıkan Avunma Mekanizması yazarın ikinci öykü kitabıdır. 2021 yılında Tanpınar Edebiyat Ödüllerinde mansiyona layık görülen Tesis adlı roman dosyası, Yeni İnsan Yayınevi tarafından çok kısa bir süre önce kitaplaştırılmış ve raflarda yerini almıştır.

PiNOCCHiO

Kahraman Ermiş

Gepatto usta elbette ki tahta parçasına şekil verirken içten içe kendi yalnızlığına çözüm bulduğuna seviniyordu. Mucizevi bir şekilde konuşabilen odun parçasına, fütursuzca evladım diyerek özgürlüğüne de kısıtlama getirme hakkını bulabiliyordu. Kutsal kitapların yazdıklarını yorumlayanların anlatımıyla ilk yaratılanın; Tanrının, kendisinin yaşamasını sağlayan organları korumak için yarattığı kemikten, yaratıp daha asil ve zarif bir şekil verdiği ikinci yaratılana, ilk bakışta özgürlüğünü teslim etmesi. Kendi ruhunda ve fizyolojisindeki devinimlerini kontrol edememeye başlamasıyla birlikte, evren üzerindeki bilinen bilinç sahibi varlıkların belki de en önem verdikleri kavramı, özgürlüklerini kaybetmeye başladıkları kısa zaman dilimi. İnsanların yaşamları boyunca bitmek tükenmek bilmez bir şekilde aradıkları o belirsiz, nefes aldıkları sürece yaşadıkları en heyecan verici, hem en özgürleştirici hem de en köleleştirici sürecin kısa süreli de olsa bedensel bütünleşmeyle birlikte cenin denen canlının mucizevi olarak zarif ve estetik olan ikinci yaratılana hapsolmesi. Neredeyse üç yüz güne yakın süren karanlıktan sonra, gözlerini kamaştıran bir ışık ve Michelangelonun "Tanrının eli" rolünü üstlenen üstün kişinin katkısıyla Rousseau'nun da belirttiği gibi özgür bir şekilde hayata tutunur en saf haliyle yenidoğan.

Kuşkusuz insan denen varlığın en özgür olduğu dönem en bilinçsiz ve sadece yaratım sürecinde başrol oynayanları tanımlayabildiği dönemdir. İnsanın en özgür olduğu dönemleri hatırlayamaması son nefesine kadar yaşayacağı en büyük açmazlardandır. Bilince erdiği ve diğer türdeşleriyle iletişim kurmaya başladığı an, kendi özgürlüğünden ödün vermeye başladığı andır. Zihin denen soyut kavram doğru yönlendirilmediği müddetçe Vincent Van Gogh'un "Tutuklular Çemberi" resmine hapseder kendisini, hiç de istemediği bir şekilde, terbiye görmemiş insanlık bilincine ulaşmamış zihin, kendi oluşturduğu süper egosuyla en iyi ihtimalle kendi özgürlüğünü alır işte insanın. Mao, Stalin, Hitler, Saddam ve Kim-il Sung gibi korkunç örneklerde ise milyonlarcamızın özgürlüğünü. Kuşkusuz insanlık tarihi boyunca özgürlükleri konusunda dünya ve içinde yaşayan diğer canlı türlerine karşı büyük zaferler, edinimler kazanmıştır fakat iş bu edinimleri kendi türü içinde paylaşmak konusuna gelince, birbirlerinin özgürlüklerine tecavüz etmeyi büyük bir açgözlülük ve zevkle yapmışlardır. Bu da belki insan denen canlının bu evrende tutunabilmesi için birlik olması gerektiğinin ayırdına varmasıyla yeni bir kavram yaratılmasına sebep olmuştur; Toplum.

Thomas Hobbes'un da dediği gibi, eğer özgürlüğümüzden ödün vermeseydik toplumun dışındaki hayat, yalnız, zavallı, kötü, zalim ve kısa olmaz mıydı? İnsanoğlunun en üstünü filozoflardan Augustinus, Spinoza, Rousseau gibileri asırlar boyunca özgürlük denen kavram üzerinde şaşırtıcı fikirler beyan etmişlerdir. Bundandır ki insanoğlu aslında tam ve eşit bir şekilde özgürlüğe kavuşmayı istiyor mu sorusu seçilir. Sorunun yanıtını vermeden etraflıca düşünmekte fayda var, zira elbette ki burunlarımız uzamayacak fakat bu sorunun cevabı insanoğlunun aslında gerçek yüzünü görmesine sebep olabilir.

**İnsanların ne olduklarıyla
değil, ne olabilecekleriyle
ilgilenirim.**

Gazi-Gorum Tiyatro

Fragment of a newspaper or financial document with various columns of text and numbers. Visible text includes:

Accum.	390.00	b	392.00	Allg. Bauge
Adlerh.G	127.00	bB	128.75	Allg. Elektr
AG fEnergie	186.00	b	189.00	Ammend. P.
Aku Zertifik	150.25	b	152.25	Arbeiterwerk
Baohm&L.	130.00	bB	130.00	Berl. Neur.K
BalckeM.	161.00	bG	163.75	Holz-Kont.
Basalt AG.	87.50	bG	88.00	KindlSt-Pr
Bast AG.	12.00	-	-	Kraft u. L.
Bayr. Mot.	8.00	-	308.50	Masch.-B.
Spiegel	135.25	b	137.12	Berthold M.
Bemberg	176.00	bB	178.50	Beton u. M.
B.Ewald K.L.	164.75	b	149.00	Boswau&Kn
Berger Tief	232.50	b	233.00	Brandb.Elk.
Bergm. El.	7.00	-	-	Braunk. Br.
Berlin-Cub	6.00	-	-	Br AG f Ind
Carturesd.	242.62	-	-	Jhm. i. Gels.
Charl. W.	128.75	-	-	Pom. Milr.
Chem.Grün.	5.00	-	-	Albert
v.Heyden	1.00	-	-	-
Daiml.-B.	206.00	-	-	Spiel
Demag	231.00	-	-	tehr
Dtsch-Atl.T	110.00	-	-	ite
Ot. Babcock	8.00	-	-	-
Conti Gas	1.00	-	-	-
Erdöl	0.00	-	-	-
Kabel	1.00	-	-	-
Linol	6.00	-	-	-
Nes	1.00	-	-	-

Fulya Çağlar

EZBER BOZAN BİR HESAPLAŞMA

“Benim hikâyemin bir başlangıcı yok. Tam olarak bir şeyin başladığı an olmaz hayatta. Hep bir öncesi vardır çünkü başladı dediğimiz an aslında öncenin sadece bir devamıdır. Öncesi olmayanın da varlığı şüphelidir.”

Çatışma dışarıya sorduğumuz soruyu kendimize yönelttiğimizde başlıyor. İnandığımız, sıkı sıkıya bağlandığımız değerlerin veya hayata yüklediğimiz anlamların bir anda içinin boşalmasıyla meydana gelen bir varoluş problemine dönüşüyor.

“Hiç Kimse”; varoluşsal çaresizliğe sürüklenen bir adamın hikâyesi. Adam Ones’in kendisiyle yüzleşmesi sonucu Kimsin Sen? sorusunu kendisine yöneltmesiyle, psikolojik gerilim dolu bir hikâyenin içinde buluyoruz kendimizi. Hiç Kimse’in yaratıcısı ise oyunları devlet tiyatrolarında ve özel tiyatrolarda sıkça sahnelenen; başarılı bir oyuncu olan aynı zamanda yönetmen, mitolog ve diyalekt uzmanı, Kosta Kortidis. Birbirinden farklı oyunların yaratıcısı olan yazar bu eserinde zaman zaman hepimizin kendimize yönelttiğimiz soruyu Adam’ın ağzından sorarak izleyenleri katharsise ulaştırıyor.

Bir hapisane hücresinde işlediği ya da hiç ilgisinin bile olmadığı belki de yüzleşmekten korktuğu bir suçun cezası ile idamını bekleyen Adam, gerçekten suçlu mu yoksa beynindeki tümör nedeniyle çoklu kişilik bölünmesi yaşayan bir şizofren mi?

Hapishane gerçekte bir mekân ama gerçeklikle aynı zamanda o adamın kafasının içinde geçen çelişkiler ve vicdanının yarattığı bir tutsaklık. İlk sahneden son sahneye kadar merak unsurunun bir an olsun eksilmediği oyunda; Adam'ın hatırlamasına yardımcı olması için avukatı ve en yakın arkadaşı Gabriel ile psikolog olan eşi Eva tetikleyici unsur olarak kullanılıyor. Küçük kızı öldürmediğini, masum olduğunu anlatmak için çabalarken daha sonra ölmek için yalvarıyor. Oyun baştan sona çatışmalar üzerine kurulu ve üst kurmacanın en güzel örnekleri arasında yerini alıyor. Tüm karakterlerin derinlemesine incelenmesi gereken psikolojik durumları var ve sahne üzerindeki her karakter kendi ruhsal durumunu oynuyor.

“Doğruyu saklamak yalan söylemekten daha ağır bir günahdır.” Oyun tamamıyla felsefi temeller üzerine kurulu ve diyaloglarla da bu içselleştirilebiliyor. Birçok durum söz konusu; öncesizlik, devam eden, mekânsızlık, zamansızlık gibi bir takım kavramlarla, soyut anlamlar üzerinden sürdürülen bir anlatım var. Bu birçok olgunun varlığı beraberinde sembolizmi getiriyor. Oyun metnini okuduğumuzda da yazar tüm bu kavramları alışılmışın dışında sahne isimleri ile belirtiyor. Örneğin metinde 9. Sahne; “-Öncesizlik Teorisi- Klise” başlığı altında verilmiş. Bu bölümde Peder Dukas ile Adam'ın diyaloglarından olayın öncesi ya da sonrasını, başlangıcı ya da bitişini hatırlamasını sağlayan dini ve felsefi temeller üzerine inşa edilmiş bir sohbetin içine dâhil olabiliyoruz.

Kız çocuğu cinayeti bir metafor olarak düşünülebilir. Yazar soyut kavramları somutlaştırarak başka şeyleri öldürmüş izlenimi yaratıyor. Adam'ın kişilik bölünmesi sonucu yarattığı Cornelia karakterinde de aynı durum söz konusu; Cornelia Adam'ın dışilin yanını, bilinç dışındaki animasını yansıtıyor. Her bir karakter ayrı bir derinliğe sahip ve her karakterin ismi titizlikle seçilmiş; büyük resmin ötesini de görmeyi sağlıyor. Dinsel motiflerle de bezenmiş oyun âdeta Adam ile Eve'in zamanın ötesindeki hikâyesiyle bütünleşiyor. Tanrıyı Buldun mu? Sahnesiyle birlikte birçok kavram ve olguyu tekrar gözden geçirmenize neden oluyor.

Yazar her insanın kendi hapisanesinde muhtemel yaşayabileceği çatışmayı ve iç hesaplaşmayı anlatırken kurgusal olarak; ileri atlama, geri dönüş, parçalı kurgu, eş zamanlı paralel anlatımı kullanarak şizofrenik bir dünya yaratıyor.

24 Şubat tarihinde Erzurum Devlet Tiyatrosu'nda dünya prömiyerini yapan, Nesimi Kaygusuz'un yönetmenliğinde ustaca sahneye taşınan Hiç Kimse'de; ışık, kostüm, müzik ve dekor detaylarıyla da seyircilere soluksuz izleyecekleri bir atmosfer yaratılmış. Oyun, 2019-2022 sezonlarında seyredilen oyunlarda ödüle layık görüldü ve 22. Direklerarası Seyirci Ödülleri'nde, Yılın En Başarılı Oyun Yazarı Ödülü ile Kosta Kortidis, Yılın En Başarılı Yönetmen Ödülü ile Nesimi Kaygusuz oyunun başarısını taçlandırdı. Tek perdelik bu oyunda ilk sahneden son sahneye kadar gerilimi hissedip, sahip olduğunuz inançlarla içinizde öldürdüğünüz değerleri tekrar sorgulayarak, Adam ile birlikte Kimsin Sen? Sorusuna Hiç Kimse olarak yanıt arayacaksınız.

TİYATR OLARDA

“İyi şeyler
birdenbire
olur.”

KORKUYU BEKLERKEN

KORKUYU BEKLERKEN

Yazan: Oğuz Atay

Yönetmen: Doğukan Uludağ

Oyuncu Doğukan Uludağ

Korkularından başka silahı olmayan bir adamın, silahları parçalanana kadar mücadele ettiği bir kavga. Bu kavgada anlatılanlar için, aslında bir başka Tutunamayan'ın hikayesidir diyebiliriz. İyi Seyirler

Figen Yıldız
ŞARABA VE ÜZÜME YÜRÜYEN

O orospunun peşinde yedi uyurlara karıştı sanırsın koca mahalle. O böyle anılıyor, evet. Daha çok kadınlar tarafından. Erkekler. Onlar bir aradayken “Yavrum... Fıstık... Off... Benim olsa...” diye çeşitli iç geçirmelerle avunuyor. Karılarının yanında durumun bunun zıddı olduğunu söylememe gerek yok. “Yavrum, fıstık...”, “Pis orospu!” oluyor bir anda. Bir fırtınaya tutuluyor geçtiği sokaklar. Felaketin habercisi sayılan ılık, kuvvetli bir rüzgâr yayılıyor etrafa. O mu? Elbette her şeyin farkında. Gerçekliğin üzerini kapatan derin bir kederin içinde yalnız.

Yeni mi gelmişti mahalleye? Hayır, hayır. Hep buradaydı. Sahile inen yolun bitimindeki eski evlerin olduğu sokakta oturuyordu. Köşede duran tek el bayii, mahallenin ardında duran eski kilise, kapı önüne minder atıp sağa sola veriştiren mihenk taşları gibi. Tam ortasında duran eski çeşmesi ve ondan da eski, pasa durmuş taşı gibi. O zamanlar “güzel kadın” etiketi bükülü çantasında duruyordu. Şimdi o etiketi göğsünde, alnında taşıyor. Aniden işten çıkarılan kocası, bir sabah Almanya’ya işçi olarak gidiyor.

Dönüp gelecek. Ne zaman bilmiyor. Bekliyor. Hep taralı saçları, dalgalı, uzun. Bekleyen saçlar uzuyor. Mevsimler. Can sıkıntısı. Bekleyen her şey uzuyor. Uzuyor.

Gittiği yerden bir sabah vakti gelecek koca için bir ömürlük hazırlık. Ya aniden gelirse? Evde turşu bulunduruyor, bir de üzüm ve şarap. Kapının çalmadığı her akşam için iki kadeh. Üzüm ve şarap her iki akşamda bir tazeleniyor bu yüzden. Akşamüstleri iniyor çoğunluk. Mahallenin hala kısırtılı olduğu saatler. Cadde üstündeki süper markete ve daha ötedeki manava yürüyor. Perde arkalarında inceleyen, imrenen. Çocukları eve çağırırken bir perde daha yüksek, eldeki kilimi çırparken bir kat daha öfkeli. Kapı önü minderlerinin kısık, haset bakışları.

“Cık...cık...cık... Bu kadar süs püs, bu caka... Kafamıza taş yağacak valla... Ee aranıyor kuzum... Kocasızlık başına vurmuş... Yollu bu yollu...”

Bu hazırlık yürüyüşü böylece kahvehanenin önüne kadar uzuyor. Akşama kadar pişpirik, ellibir oynamış, memleket kurup ülkeler yıkmış uyuşuk suratlar. Pinekledikleri yerde birer canlılık geliyor. “Fıstığa bak fıstığa...” Daha coşanlar ıslık çalıyor. En azılıları erkekliğini yeni tanıyanlar. Dur durak bilmiyorlar. Mahallenin en yaşlıları kınıyor onları ilk zamanlar. Yapmayın, yalnız kadın, ayıptır deseler de akşamüstleri bu endamlı yürüyüşe onlar da akıl sır erdiremiyor. Kolunda çantası, sırtını döven bu işveli saçlara bakıp alınmış gibi önlerine bakıyorlar.

Hepsinde aynı hayal. Bu poşetlerin büktüğü omuzlardan, yürüdükçe dalgalanan saçlardan. Bu eteğin altında uzanan külotlu çorabı takip ederek. Uzun ve ince bir yolda. Yürümek. Daha sonra çılgın bir koşu tutturup. Nefessiz kalana kadar. Bir ormana yürümek, koşmak. Bir tek babasının arkadaşlarından Kalender babayla görüşüyor. Bıçak, çakı ustası. Kalender baba bir paravan oluyor onunla mahalle arasında. Herkesin saydığı biri o. Uzun yaz akşamları üzüm ve şarap sofrada. Kalender babanın bahçesinde. Gece yarısına kadar süren muhabbetler. Sonra kesiliyor bunlar. Kalender baba ölüyor o sonbahar. Kocasız kalan kadının bir kolu daha koparılıyor böylece. Yağmurun aniden bastırıldığı ıslak bir öğle vakti gömüyorlar. Zaten ifadesiz yüzünden, kimseyle göz göze gelmeyen bakışlarından, vakur duruşundan anlaşılmıyor. İp gibi inen yaşlar yağın yağmura karışıyor. Baharlık ince gömlek, keten etek yapışıyor vücuda. Mezarlığın arkasındaki yolu takip ederek, sarılarak biçare şalina koşuyor. Mırıl mırıl dua eden aç bakışlar yapışıyor sırtına, kalçalarına.

Kapının önünde gezinen, penceresine taş atıp kaçan, yüksek sesle çalan aşk şarkıları dolduruyor geceleri. Kalender babanın ölümü cesaretlendiriyor hepsini. Yitip giden kocanın görüntüsü ufukta siliniyor. Tamamen. Uzaklaşan bir hayalet. Gelmez nasılsa. Ama bir kadın yalnız olmaz. Yalnız oldu mu bir kadın, olmaz. Böyle olmaz...

Yine de her gün masada üzüm ve şarap, bir de turşu. İki akşamda bir şaraba ve üzüme yürüyen şuh adımlar. Yine alımlı, endamlı bir yürüyüş. Bir gece öncesinden ıslak bakışlar.

Yüzünün kenarlarına ötelenmiş hüznün gölgeleri. Yaralı bir hayvan gibi yüzünde kıvranan yalnızlığın kırıkları. İki ağıtı birden taşıyor artık. Dönmeyecek bir kocaya sofralar kuruyor. Her gece şarap ve üzüm. Sonsuz bir siyaha gark olmuş uzun, taranmış saçlar.

Tam köşeyi dönüp evin önüne gelmişken. Anahtarları bulup kapıya yaklaşırken saldırıyor. Kim olduğunu göremiyor. Karanlıkta karşı evin mutfak ışığı var sadece. O da birazdan sönüyor. Boynunda nefes sesleri. Kafasını arka duvara ittirerek çığlığını avuçlarında bastırıyor. Bacaklarda, göğüslerde gezen saldırgan eller üzerine damlayan kanı fark ediyor. İnce bir yoldan başlayıp artıyor kan. Basamaklara çöken bedenini zorlukla içeri taşıyor. Ardından kapattığı kapıyı üst üste kilitliyor.

Günler aniden bir yerlerden çıkıp saldıracak bir hayalet korkusuyla geçiyor. Odalar onu izleyen bir göz olup sarıyor etrafını. Bu kez duvarlar çekiştiriyor onu. Korku duvarları. Yanağından süzülen yaşlara bakıp kimsesizliğini yüzüne vuruyor. Başındaki yaraya dokunup oradaki saçların koptuğunu fark ediyor. Sağ yanağından kulağına doğru bir kesik. Duvarların söyledikleri canına tak edince açıyor bir şişe şarap ve üzüm. Muhakkak üzüm. Ağırlaşan başı koltuğa bırakıp sızıyor. Üst kata çıkamıyor. Geceler alt kat nöbeti ve şarapla geçiyor.

Her zamankinden daha ağır bir başla kalkıyor sabah. Üst katta ardına kadar açılan bir pencere rüzgârın etkisiyle çarpıyor. Açılıp kapanan çekmeceler, oradan oraya koşan adımlar. Bir parfüm şişesi yere düşüp kırılıyor. Odanın parkelerine yayılan sıvı basamaklara ulaşıyor. En alt basamağa ulaşan kokuyla yüz yüze şimdi. Korkunun kokusu. Boş şarap şişesini alıp duvara vuruyor. Adımlar geldiği yere koşup sır oluyor. Tarumar edilmiş, yağmalanmış odaya bakıyor. Çekmecesindeki tüm çamaşırlar yerlerde. Kalkıp giyiniyor. Kalender babanın çakısı çantasında. Kopan yerlerin üzerine kapattığı saçlarıyla şaraba ve üzüme yürüyor. Akşam alacasının indiği sırtını dövüyor saçları.

Elinde poşetlerle kapı önünü bekleyen minderlere yakalanıyor. Pencere önlerinden iniveriyor saksılar. Etrafını sarıyor. “Git bu mahalleden sürtük!” deyip yüzünde patlıyor. Elinde buruşturduğu bir külotu yüzüne çarpıyor diğeri. Külotun kendine ait olduğunu fark ediyor. Kolundan tutup sıkıyor. Bir köşeye fırlatıyor. Ardından yaklaşan saçından yakalayıp topuğuna tekme atıyor. Düştüğü yerde kalıyor bir müddet. Tepesine yağın laneti, bu insanları anlamaya çalışmıyor. Kaçmak istiyor. Gitmek. Ağır adımlarla yürüyor. Topuğunun üzerine basamayıp topallıyor. Kadınların az ötesinde duran birkaç karanlık yüz peşine düşüyor. Çaresiz, yürümeye devam ediyor. Kırılmış parfüm şişesi kokusu sarıyor yine. Korkunun kokusu. Koluna geçirdiği poşetlerin üzerinden çantasına uzanıyor. Önünde kavuşturduğu elleriyle başını eğip ona bakıyor. Gecenin içinde yanıp sönüyor çakı. Kalender babanın çakısı. İnce bir gömleği delip geçiyor. Tüm mahalleyi yırtıyor bir baştan öbürüne. Yanından kaçan, uzaklaşan adımlar kulağını sağır ediyor. Dizleri üstüne çöküyor gece. Poşettekileri döküyor kaldırımlara. Şarabın ve üzümün kokusu sarıyor her yanı. Kaldırımlardaki kana karışıyor hepsi. Tüm mahalle şaraba ve ezilmiş üzüm kokusuna bulanıyor.

Yazı-Yorum Atölye

ZEYNEP EŐIN

Zeynep Eşin

Kitap analizinizde özetlemek istediğiniz tüm ana noktaları içeren bir deneme taslağı oluşturun. Karakterler, olay örgüsünün ayrıntıları ve seçtiğiniz romanın diğer bazı önemli bölümleri hakkında bilgileri ekleyin. Konuşmak istediğiniz her nokta için bir ana paragraf ayırın. Okuyucuların bilmesi gereken kitapla ilgili genel bilgileri paylaşın. Başlık ve yazar bariz bir seçimdir. Kitabın yayınlandığı yıl, 10 yıldan fazla bir süre önce çıkmışsa ya da geçmiş dönem yazarları okuyorsanız dönemdeki olaylara bakın. Kitabın bir serinin parçası olup olmadığını ve bu kitaptan önce serinin diğer kitaplarını okumanın gerekli olup olmadığını belirtmeyi unutmayın. Uzunluğa dikkat edin ve her kelimeyi dikkate alın. Uzun, başıboş incelemeleri okumak kafa karıştırıcı ve zaman alıcıdır. Konuya girerek okuyucularınızı yanınızda tutun.

Yazmadan önce Őu noktaları göz önünde bulundurun:

- *Kitabın konusu nedir? Konuyu anlamak, etkili bir inceleme yazmanıza olanak tanır.
- *Konu sürükleyici mi? Konu, romanı okumaya devam etme isteği uyandırıyor mu? Hikâyeden zevk aldınız mı? Okuyucunun dikkatini çekmeyi başarıyor mu?
- *Yazarın kullandığı yazım teknikleri etkili mi? Yazar, satırlar arasındaki faktörleri ima ediyor mu? Onlar neler?
- *Karakterler inandırıcı mı? Karakterler mantıklı mı? Kitap okurken karakterleri gerçek kılıyor mu?
- *Kitabı herkese tavsiye eder misiniz? En önemli Şey: Başkalarına bu kitabı okumalarını söyler misiniz? Yeterince iyi mi? Kötü mü?
- *Daha iyi ne olabilir? Daha iyi sunulabilecek alıntılar aklınızda bulundurun. Yazarı eleştirin.

1. Adım

Başlamak için kitap başlığını ve yazarın adını belirtin. Kurgusal ya da kurgusal olmayan roman hakkında bir cümle yazın. Bu, kitap incelemesinde alıntılanan materyali kısaca açıklar.

2. Adım

Özetlemek için belirli bir bölüm veya hikâye seçin. Metne yaklaşık üç alıntı ekleyin. Her alıntı için kendi kelimelerinizle özetler oluşturun. Ayrıca kendi bakış açınızı ve alıntıyı yorumlama Őeklinizi eklemeniz de teşvik edici olur. Paragraf başına bir alıntı yapmak son derece önemlidir.

3. Adım

Ana paragraflarda yer alan özetlenmiŐ alıntıların ve açıklamaların bir özetini yazın. Bunu yaptıktan sonra, kitabın büyük resmini göstermek için bir sonuç cümlesi ile kitap analizini bitirin. Kendinize “Okumaya değer mi?” diye düşünün ve soruyu siyah-beyaz yanıtlayın. Ancak, satır aralarına yazın. “Bu kitabı beğendim/sevmiyorum” demekten kaçının.

Yazma İpuçları

Uzun bir giriş kesinlikle kişinin notunu düşürebilir: Başlangıcı kısa tutun. Okuyucular, herhangi bir deneme stili için uzun giriş okumaktan hoşlanmazlar.

Kurgu hakkında kitap incelemeleri yazmanız tavsiye edilir: Bu bir zorunluluk değildir. Yine de, kurguyu gözden geçirmek, kurgusal olmayan bir parça hakkında yazmaktan, çok daha etkili olabilir.

Karşılaştırmaktan Kaçının: Seçtiğiniz romanı daha önce okuduğunuz diğer kitaplarla karşılaştırmaktan kaçının. Bunu yapmak okuyucu için kafa karıştırıcı olabilir.

Fikir Önemlidir: Kendi bakış açınızı dâhil etmek, kitap incelemeleri yazarken genellikle teşvik edilen bir şeydir.

Eleştirmekten Korkmayın: Doktora derecesinin altındaki akademik makaleler için genellikle kendi fikriniz gerekli değildir. Öte yandan, kitap incelemeleri için bir istisna vardır.

Övgünüz ve Eleştiriniz

Bu bölüm, incelemenizin en önemli kısmıdır ve en uzun olmalıdır. Herkes bir olay örgüsünü özetleyebilir, ancak bu kitaba benzersiz yaklaşımınız gerekir.

Bir kitabın “iyi” veya “kötü” olduğunu ya da onu beğendiğinizi veya beğenmediğinizi söylemek ne size nede okura bir şey katmaz. Kitlenize neden harika bir okuma olduğunu düşündüğünüzü veya neden hayal kırıklığı yarattığınızı bildirin. Bu ayrıntıları paylaşmak, okuyucularınızın kitabı okumaktan zevk alıp almayacakları konusunda kendi fikirlerini oluşturmalarına yardımcı olacaktır. Örneğin:

Akıcı bir dile sahip olan yazar, romanın ilk başında beni hikâyenin içine dâhil etmeyi başardı fakat romanın bütününe baktığımızda kurguda boşluklar vardı.

Şahsen kahramanı beğenmedim; iğrenç anti-kahraman, demek yerine, karakterin gerçekçi olmadığından söz edin.

Esra Kahya

Merhumeyi Nasıl Bilirdim | Öykü

Caminin avlusunda toplanan bir avuç insan musallada yatan merhumenin ruhundan ziyade kan donduran soğukla baş etme derdindeydi. Huzursuz kıpırdanmalar, yerli yersiz âminler, titreyen ve moraran eller. Mahalleden bir iki komşu, köyden uzak bir akraba, yanında da el kadar bebesi, bir ben, bir de karşıdaki söğüdün altında Nuran. Az da olsa cemaat işte. Görse üzülmezdi bu azınlığa. “Layığım bu,” derdi kesin. En önde mahallenin yaşlı imamı, sanki beni zihnimden ayırmak için tok bir sesle “Merhumeyi nasıl bilirdiniz?” diye sordu.

Ne zor soruydu bu. Gözlerim önce tabuta kaydı. Yemyeşil örtüye sarılı küçük bir tabut. Kendi neydi ki tabutu ne olsun? Gözlerini akıtıp örtüye boya etmişler sanki. Aynı renk. “Üşür mü acaba?” diye düşündüm. Soğuğu pek sevmezdi. İnce bir öksürük sesi duyunca dikkatim Nuran’a kaydı. Ağlıyordu. Ağlayan bir kadın görünce sarılmak isterim hep. Annemden kalma bir alışkanlık. Çok ağlardı. Hep sarılmak isterdim, hiç olmazdı.

Nuran'a da sarılamadım. O ağladıkça söğüdün dallarında biriken karlar eridi, damla damla düştü toprağa.

Annem daha ölmemişken ve Nuran'a deliler gibi âşıkken ayaklarımın yerden kesildiği o gün geldi aklıma. Nuran elinde ekmek filesiyle evine gidiyordu. "Pişt," diye seslendi bana. "Akşam ezanı okununca şu sizin söğüdün altına gel," dedi. O gün müezzin minareye hiç çıkmayacak, cemaat hiç toplanmayacak, o vakit hiç gelmeyecek sandım. Tüm şehri gezdim, annem için birkaç dantel ipi, akıtan musluğa conta, birkaç da kitap aldım. Vakıt ölsün diye asma köprünün kıyısında ırmağı seyrettim. Olur sandığım hayaller kurdum. Oradan berbere. "Enseyi al, yukarıları briyantınle," dedim. Bitince aynada gördüğüm adam benim bile hoşuma gitmişti. Güneş, vakti dolunca evine dönen memur edasıyla şehri terk ederken söğüdün altına doğru yürüdüm. Berberde ciğerime kadar döktüğüm limon kolonyası, ben yürüdükçe bütün mahalleye yayılıyordu. Ekşimiş çöplerin etrafında bezgin üç beş kedi, ellerinde fileleriyle akşam sofrasına yetişen mahalle sakinleri, çocuklarını çağıran anneler, yanan ışıklar ve kapanan perdeler... Ezanla kabuğuna çekilen bir kaplumbağaydı sanki mahalle. Söğüdün dallarında tatlı bir bahar. Rüzgâr vurdukça konuşuyor arsız arsız. "Boşuna mı çağırdı kız seni buraya? O da âşık besbelli," dedikçe heyecanımın zaptı da zor. Öyle ya, boşunamı çağırdı?

"Merhumeyi nasıl bilirdiniz?"

İmam ikinci kez çekti beni zihnimden. "Annen öldü, senin derdin ne?" der gibi öfkeli bir sesle sordu. Çok mahcup oldum. Sonra düşündüm. Yıllarca düşündüm aslında bu soruyu. Nasıl bilirdim merhumeyi? Cemaat beni beklemeden cevapladı. "İyi bilirdik." Dalların arasında acı bir çığlık koştum.

Hemen yanına koşuversen ne olurdu sanki. Annemin üzerine toprak atmadan Nuran'ı da alıp kaçsam bu vedadan. Olanı biteni etraflıca anlatırım ona. Yüreğine inmesin diye, sakince. Ha Nuran, olmaz mı?

"Katiyen olmaz," diye gürlemişti annem ona ilk söylediğimde. Bahçede, söğüdün altındaydı. Elleri, üstü başı, yüzü gözü kıpkırmızı. Bir katilin elinden kaçmış da buraya sığınmış gibiydi. Bir yandan önündeki vişnelerin çekirdeklerini ayıklıyor bir yandan da söyleniyordu. "Nuran'dan başka kız mı bulamadın? Bu ne edepsiz laf Ziya. Babanın kemiklerini mi sızlatacaksın?" Ben Nuran'ı sevdim diye babamın kemikleri neden sızlasın? Neden? Uzatmadım. Ağzımı açmadım, bahsi kapattım. Ama sonra ben günden güne erirken kendi açtı bu konuyu. "Bak Ziya, aylardır doğru dürüst uyumuyorsun, okula uğradığın da yok. Yemek desen kuş kadar. Olmayacak iş yüzünden kendini de istikbalini de heba etme. İki çihan bir araya gelse Nuran'dan sana eş olmaz. Bunu aklına yaz." İnsanın gönlüne yazdığını aklına başka türlü yazması mümkün mü sanki? Yazamadım. O yıl yediğim bütün vişne reçellerinde inceden bir tuz tadı vardı. Annemin gözyaşları.

Söğüdün dalları kımıldadıkça karlar düştü yere. O güne eş bir soğuk. Baharda zemheriyi yaşadığım o gün söğüdün dibinde ne kadar bekledim bilmiyorum. Nuran'ın kokusu burnuma geldi.

Birkaç yağmur damlasını toprağa bulamışsın da çimenle çiçekle yunmuşsun gibi, bahar kokusu. Sütçünün kerpiç evini aşınca çıplak bacaklarını örten çiçekli eteği, beyaz pabuçlara gizlenmiş ufacık ayakları gördüm. Sek sek oynayan bir kız çocuğu gibi zıplaya zıplaya yürüyordu. Omuzunda mavi bir şal, şalın bittiği yerde pembe ve diri omuzlar. Yüzünün kıyısında kaç hayal sabahladım bilmiyorum. Ama o gün bana doğru öyle neşeyle gelirken o yüze bin kere daha âşık oldum.

Yanıma iyice yaklaşıncı “Ah Ziya sana neler diyeceğim,” dedi saklamaya çalıştığı bir heyecanla. “Ama dur, iyice sokulalım dalların arasına annen görmesin. Kesin anlar bir haller olduğunu.” Birkaç adım attık, kolum koluna değdi. Nefesi yüzüme dokundu. Söğüt ve ben, heyecanla titredik.

İnce bir çizgi halindeki dudaklarını araladı. Sesinden evvel bir gülüş peyda oldu dağının kenarına. Etrafını çiçekler bastı. Sonra harfler döküldü ağızından. Yan yana dizildiler. Muştı oldular. Öyle dedi o. “Sana bir müjdem var Ziya.”

O an söğüdün dallarından yüzlerce kuş kalktı. Çığlık çığlığa. Ayağımın altındaki toprak sallandı. Kalbim birkaç dakika durdu. “Müjden mi var?”

Avludaki ses bu sefer daha da öfkeli çağırdı beni. “Merhumeyi nasıl bilirdiniz? İmamın nefesini üzerimde hissettim. Elinden gelse yakamdan tutup beni silkeleyecek, “Seni utanmaz arlanmaz,” diye beni kepaze edecekmiş gibi bir sesle son kez sordu. Yine cevap vermedim. Nasıl bildiğimi bilmiyordum çünkü. Bilip bilmediğimi bile bilmiyordum. Küçük insan kalabalığı “İyi bilirdik,” dedi yine. Uzak akrabanın el kadar bebesi mızızlandı, Nuran’dan yine bir feryat koptu. Tüm eller duaya kalktı. Ben Nuran’a sarılmak istedim. Anneme ve Nuran’a. Bu iki kadına dokunmak, şefkatle.

İmam duaya başladı. Avuç içlerim yüzüme dönük. O gün de böyleydim. Nuran beni söğüdün altında, bir başıma bırakıp gittiğinde. Ellerim yüzümde. Ne olmuştu ki o gün? “Müjden mi var?” diye sormuştum heyecanla. Bunun tek cevabı vardı. Söğüt de demişti bana. “Gönlüm sende,” diyecekti Nuran. Biz sarılacaktık. Sonra koşarak eve gidecektik, annemin elini öpüp... “Ziya inanmayacaksın ama Nedim’le evlenmeye karar verdik.” Yüzümdeki gülüş dondu. Bedenim titremeye, gözüm seğirmeye başladı. “Bizim cemiyetteki gazeteci çocuk mu? Ama nasıl olur, sen onunla?” cümlemi tamamlayacak kelimelerin hepsini içimden aldılar sanki bir tek Nuran’ın adını bıraktılar. O anlattıkça anlatıyordu. Onun sesinde bayramlar vardı. “Aslında bu konuda suçluyum. Söylemeliydim sana. Biz onunla uzun süredir mektuplaşıyoruz. Kızma ne olur, söyleyecektim. ”Kızmak mı, ben mi? Yok...” derken “Nuran,” diye haykıran sesi duyunca “Hii, annem,” dedi ve eteğindeki çiçekleri ayaklarımın dibinde soldurup eve doğru koşmaya başladı.

Eve nasıl girdim, her şeyi nasıl tarumar ettim hatırlamıyorum. Anneme “Senin yüzünden,” diye bağırdığımı, Nedim’i, yiten umutlarımı ağlaya ağlaya anlattım ve sonra ben çılgına dönmüşken yüzüme o tokat indi. “Yeter artık. Yeter!”

Ses beni caminin içine çekti. “Merhumenin ruhu için el-Fatiha.” Ben Fatiha okuyunca huzur bulacak mı acaba annemin ruhu? Bunu İmam Efendi’ye sormak, gerçekten bilmek istedim. Nuran sarsıla sarsıla ağlıyordu. Hiçbir şeyi bilmiyor olmanın o rahat, o tertemiz hâliyle çok sevdiği Firdevs teyzesinin ölümüne ağlamasından hatta böyle sarsıla sarsıla ağlamasından tabi ne olabilirdi ki?

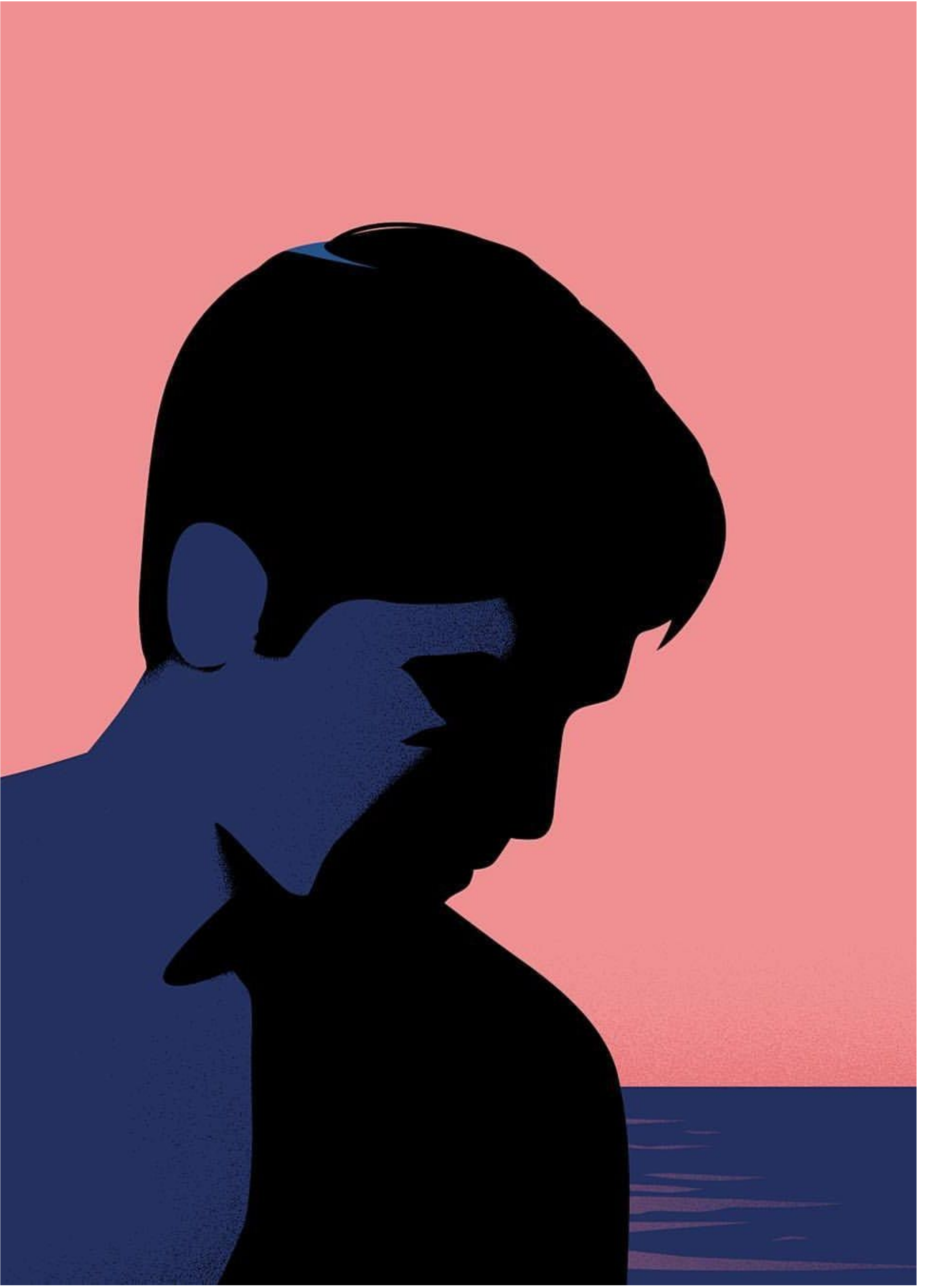
“Yeter artık. Yeter,” demişti. Yüzümde ilk kez annemin eli. Çocukluğumdan beri hep bana dokunsun istemiştim. Dokundu işte. Elim yüzüme gitti. Çılgınca gülmeye başladım. Budeli hâlim onu korkutmadı bilakis daha da öfkeliendirdi. “Aynı babana benziyorsun,” derken sesindeki tiksintiyi hissettim. İkimizden de tiksiniyor muydu? Babama dair anıları deşmeye, annemle ikisini en son ne zaman mutlu gördüğümü, yan yanayken, gülüşürken, konuşurken gördüğümü hatırlamaya çalıştım. Ama yoktu öyle bir an. Annem hep kendi halindeydi. Sorulmadıkça konuşmaz, konuşmadıkça sıkılmazdı. Yalnız kaldığında hep dantel örer ve hep ağlardı. “Neden ağlıyorsun,” diye sorunca da “Korkumdan,” derdi. Anlam veremez ve her şeyden korkardım ben de. Kapı zilinden, at nalından, gök gürültüsünden, köpek havlamasından... Her şeyden. O ağladıkça ona sarılmak isterdim. Yanına yanaşacak olsam eliyle iterdi beni. İtildikçe yanaşamaz oldum. Bana vurduğunda yıllardır istediğim şeyin sevincindeydim aslında. Cümlelerin gerisi gelmese mutluluktan ölebilirdim o an. “Aynı babana benziyorsun. O beni kafasına nasıl taktıysa sen de Nuran’ı taktın. Kaç kere dedim, ondan sana karı olmaz.”

“İyi de,” diyecek oldum. “Babam sana takık falan değilmiş ki. Nikâhta görmüşsünüz ya siz birbirinizi, büyük nineleriniz kardeşmiş de yabancıya gitmesin diye ta Almanya’dan gelmiş seni almaya. Sonra buraya konmuşsunuz, Almanya defteri de kapanmış. Babam böyle anlatırdı ya?” Annem sustu. Bir ömür kadar uzun, an kadar kısa sustu. “Senin baban Nuran’ın babası,” dedi. Sonra yerdeki çalı süpürgesini aldı. Bahçeye çıktı. Gerisi cehennem. Bin kere sordum, on bin kere cevap vermedi. “O dilini yut. Nuran’ı unut. Ömrüm zaten zehir oldu. Kalan üç beş günü de zehir etme bana ama bil ki rızam olmadan oldu. Bil ki o deyyus ölene kadar kapı dışına çıkmadım. İkimizden başka bilen olmasa da ben kimsenin yüzüne bakamadım. Arımdan, utancımdan.” Bu kadardı. Diyecekleri, duyaçaklarım bu kadardı işte. O gün küçük bir çantayla çıktım evden. Önce fakültenin yurdunda kaldım, sonra da başka şehirde başka yurtlarda. Annemi bir kez bile aramadım. Kimeydi bu ceza? Anneme mi, kendime mi?

Nuran’ın sesini seneler sonra duyduğumda unuttum sandığım her şey telefonun ucundan ayak diplerime aktı, yığıldı, beni boğdu. “Firdevs teyze öldü Ziya, yarın gömülecek.”

İşte geldim. Seneler sonra tekrar geldim. Nuran da annem de karşımda. Nuran yaşlanmış. Annem ölmüş. Ben ne haldeyim kim bilir?

Namaz bitti. Dualar edildi. Tabutun sağ başına geçmemi buyurdu imam. Omuz verecek gücü zor buldum.

Kulağımı bütün seslere, Őeylere, kokulara kapatmak istesem de yapamadım. Tabutun altında iyice kçldm. HiĖbir Őey bilmediğim, Nuran'a, kardeŐime âŐık olduğum günler kadar ufaldım. Sol yanımdaki tabuttan viŐne kokusu geldi burnuma. Ağzımda tuzlu viŐne reğeli. KarŐıki evin camında dantel bir perde, kapının önünde ćalı süpürgesi. Küçük bir kadının elleri tabutu tıklatıp usulca konuŐtu. "Ođlum," dedi ilk kez. "Rızam olmadan oldu. Affettin mi Ziya?" Kendini yaŐamakla cezalandıran kuŐ kadar annemi nasıl affetmeyecektim? İçimde ne varsa gözümden yol bulup aktı. Hığkırıklarım Nuran'inkilere karıŐtı. Söđüdün dallarında karlar eridi. İmam "Ađla Ziya ađla," dedi. Aćılırsın.

Banu Yurtsever Bir Yazarın Odası

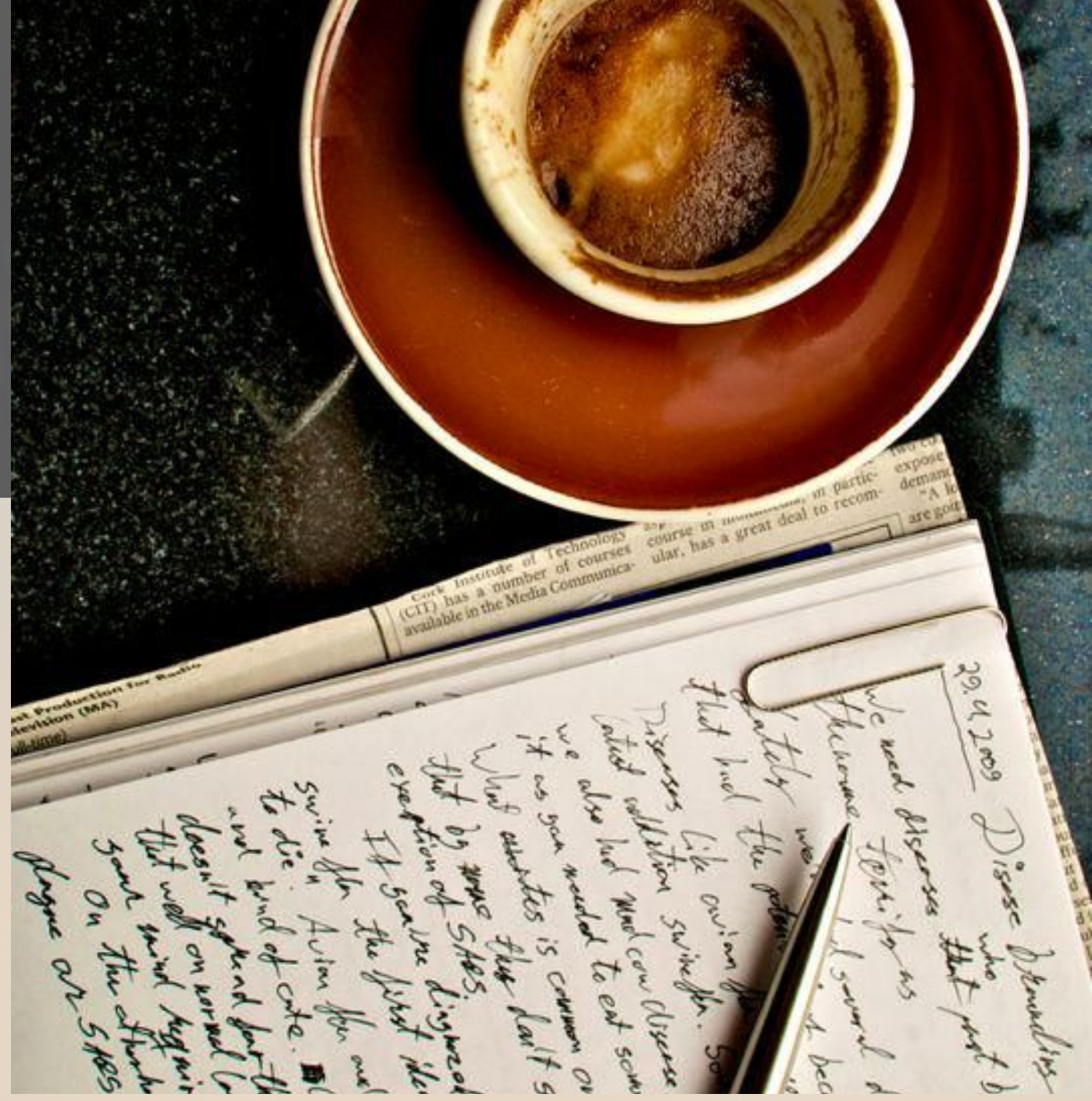
Sözcükler beynimden bir sel gibi akıyorken ben nasıl karşı koyabilirdim? Varlığımın çılgılığında o gün bir masa başına geçip zihnimi kaleme süzüyordum.

Şimdi her an ruhumu yaşıyorken tüm bu masalar, sandalyeler, etrafımı bir cam fanusa çeviren camlar ve gelip geçen tüm insanlar varlığıma şahitken ben de anlara sözlerimi şahit tutuyordum.

Beni bu düşünce yükü altına sokan bir boşluktu. Yokluğun ellerinde gölgelerle savaşıyor ve hayatta debeleniyordum. Varlığımın izini süremeden önce hiçliğin avareliğinde ölüyordum.

Tüm zırhını söküp atan biri zihninin ağırlığını hangi alfabede yitirebilir? Sözlerimi ben öldükten sonra kim hatırlayacak? Oysa sadece yazıyordum. Sessizliğin tezat uçurumlarının oltasında, beynimin voltasında kelimeleri de o odaya hapsediyordum.

Beni ele geçiren bu ağırlık ile hangi siyahlığa çekiliyordum? Kelimelerde hızlanıyor satırlarda hafifliyorken artık gözlerim bu karanlığa alışıyor.

Odadayım, silikleşen ufuklara karşı körleşiyorum. Şimdi bilincimde kayboluşum varlığımı da siliyor. Oysa insan ötekiyle mi var olur? Bir masa başında hangi hayat son bulur?

Kapı çaldı. İrkildim. Hangi dünya bu? Ben tanıdık değilim. Yedi kere tam yedi kere tekrarlayan bir sestir bu.

-Tok tok tok tok tok tok tok

Bu ses beni düşüncemden koparıyor. Anda kal. O cümleyi tamamla.

“Dumanlı karanlık sessizliğinde...” Ah hayır silindi işte.

Bir hissimle kapıyı açmaya doğru yerimden kalktım.

-Kimse yok mu?

Çocuklar! Oradalar işte kapıyı çalıp hızlıca kaçtınız demek ki. Oysa zaman zihnimin hızına yetişmiyor. Her şey oldukça yavaş. Neydi o kelime? Benim değil miydi?

Yok, işte elimde avcumda boş bir dürtü var sadece.

Sinirimi susturup odama geçiyor kapıyı kapıyorum. Şimdi bir kayboluş yorgunluğunda nefrete bulanıyorum. O kelime bu duyguya çok benziyor. Durmadan burnumdan soluyorum. Araftaki halim beni yok ediyor. Hayatın kabulünde kendimi yitiriyorum. Bir kere bu odadan çıkınca bir daha giremiyorum.

Bir unutuluş çığlığının yankısı tüm benliğimi ele geçiriyor. Kâğıdı hızlıca buruşturuyorum. Ne de olsa varlığım bir çöp şimdi. Elimdeki cam bardak haksızlığın ayaklanışında kırılıyor. Kanayan avcumu aldırış etmeden üzerine mendili bastırıp yazmaya devam ediyorum.

“Rüzgârlı bir karanlık sessizliğinde yok olan telaşlı hayatın...”

-Tok tok tok tok

Kızgınlığım köpüren volkanlar gibi artıyor.

-Yine ne var?

Karşımda sesimden ürken, kısa boylu yaşamın yorgun yıllarını yüzünde gizleyen, havanın soğukluğunda mendil satan yaşlı kadının halini görünce kızgınlığım yerini utanca bırakıyor. Sabırla teyzeyi dinliyorum.

-Mendil almaz mısın kızım?

-Mendil sizde kalabilir, bunu yardım olarak kabul edin lütfen.

Diyerek bir miktar para uzatarak kapıyı kapıyorum.

Düşüncem varlığımın anlamına takılıyor. Manamızı nerede bulduğumuzu anlamaya çalışıyorum. Benim hayatım nelerden oluşuyor ve eğer bir başkası beni bilmiyorsa yaşamam hangi amaca hizmet ediyor?

Hayatta yansımalar görüntüyü oluşturmaz mı? İnsan olmak ise bir algı gerektirmez mi? Sadece kâğıtta kalamıyorum. O masada tutduğum fikirler bir cümlede yitiriliyor. Artık yorgun bir gayretteyim. Kelimeleri bir uçurtma gibi yakalıyorum.

“Rüzgârlı bir karanlık sessizliğinde yok olan sakin bir hayatın peşinde ilerlerken...”

Yine yarım kalıyorum. Bu sefer bir melodi zihnimi bölüyor. Uzun zamandır çalmayan telefonum çok uzaklardan bir sesi çağırıyor.

-Sana bir sürprizimiz var pencereye yaklaşabilir misin?

O da ne? Rengârenk balonlar çevremi sarmış, bir mutluluk, sesini, sessizce etrafa dağıtmış. Arkasına gizlenmiş dostlarım şimdi unuttuğum ruhumu yeniden hatırlatıyor. İyi ki varsınız nidaları tüm sokağı inletiyor.

Mekâna hapsolan ruh kuş misali uçuyor. Özgürlüğü içime ilk defa çekiyor, nefesimi hissediyorum.

Sessizlikte ölen kişiliğimin derununa bir ışık tutuyorum. İçim aydınlanıyor. Varlığım bir aynadan hayatı yansıtıyor.

Bilincimde esir olan tüm sözcükler zincirlerini koparıp kâğıda bir nefeste akıyor.

Oda ışık seline dönüyor. Pencereleeri aralayan rüzgâr bir güzelliği imgeliyor ve elimde zamana uğrayarak kendini yenileyen yüce bir anlam kalıyor.

“Rüzgârlı aydınlığın melodisinde var olan, neşeli bir hayatın içinde ilerliyorum.”

Masamdan kalkıyorum. Yavaştan aydınlanan bir günün içinde yarım cümlelerden, kursakta düğümlenmiş heveslerden uzak mutluluğu görüyorum.

Yazımı noktalarken varlığımdaki kıvama ulaşıyorum. Öfkeden sabra geçerek mutluluğa ulaşan bir mevcudiyet tüm nefeslerim adedince bana bir huzur hediye ediyor.

Fethiye Demirsöz VİOLET- MOR

Kutu gibi bir binanın, duvarları nemli bahçe katında oturuyorum. Yine garip düşüncelerle dolu bir akşamdayım. Ucube ev sahibinin her an kapıyı çalıp kirayı isteme korkusuyla, dar zamanlara sıkıştırılmış çalışmanın tam ortasındayım. Yarına yetişecek bir reklam metnini tamamlamam lazım. Ama heyhat! Oturduğum sandalyenin lekelerden rengi kaçmış, içindeki yaylar kıcıma batıyor. Başka yere geçmeye mecalim yok, üşeniyorum.

İçinde bulunduğum mekândan sıyrılıp, mankenlerin minicik bikinileriyle kızgın kumlarda yürüdüğü, yasak elmaları ısırıldığı bir metin yazmam mümkün mü? Bu, güvercinin ayağından zincirliken uçmaya çalışmasına benzer.

Üst katın zemininden sebepini bilmediğim garip takır tukur sesler geliyor. Zorla toplamaya çalıştığım zihnime sanki çekiç inip kalkıyor. Yürüteç mi? Yeni moda robot süpürge mi? Ama beynimde sabotaj yapmaya devam ediyor. Yürüteçse çocuk mu, yaşlı bir kadın mı? Neden yaşlı ve kadın olmak zorunda? Belki de erkekleri hep diğer tarafa erken gönderen ailemin yaşayanlarını düşündüğümünden olacak...

Yazacağım metin seslerle tarumar olmuş, kelimeler klavyeye damlasın diye dua ediyordum. Muhtemelen yukarıda yürüteçle yürüyen babaannem gibi düşüp kalça kemiğini kırmıştı. Yalıtım sorunundan olacak derinden bir piyano sesi duymaya başladım. Of! Ya. Kimdi tepemde sesleri kulağıma üfleyen? Belki de içimdeki yaratıcılık pınarı kurumaya başladığından yazmamak için, bahaneler uyduruyordum. Kendi kendime söylenip kızarken kapı çalındı. Apartman görevlisi İdris'in fırça bıyıklarının altından konuştuklarını zar zor anladığımdan kulaklarımı sonuna kadar açtım.

-Alper Bey, iyi akşamlar. Bir emriniz var mı?

-Bir sorum var. Üst katta kim oturuyor?

-Yaşlı kadın ve torunu genç kız.

-Çok mu yaşlı?

-Kapıyı hep kız açıyor. Kadını uzaktan birkaç kez gördüm. Hiç bizimkilere benzemez. Saçı, başı gezmeye gidecek gibi hep yapılı camın kenarında oturur, durur.

-Şu kızdan bahset bakayım bana,

-İhtiyaçları yazılı elime verir. Kafam basmayacak diye mi düşünür, bilmem. Bizim kadın haftada iki kere onlara temizliğe gider. Bana bir şeylerden bahsetti ama neyse gıybet günahdır. Anlatmayayım hiç.

-Hadi canım, iki kişinin bildiği artık dedikodu değildir.

-Neyse günahı senin boynuna, ısrar etmesen vallahi konuşmazdım. Torunu genç güzel bir kız ama hafta da birkaç kez sabaha karşı taksiyle eve gelir. Yaşlı kadının bizimkine söylediğine göre müzisyenmiş. Şarkı söylermiş. Kadın kısmının gece sokaklarda dolaşması bize uymaz. Hele bir benim kız hava karardıktan sonra eve gelsin, kırarım ayaklarını.

-İdris Efendi, sen apartmanın hizmetiyle sorumlusun, namusuyla değil.

Adam homurdanarak yanımdan uzaklaşırken, tekrar bilgisayarımın başına döndüm. Şirket direktörü mail atmıştı. 'Bir gün daha metin yazmam için süre verdiğini, yoksa işimin bittiğini' bildirmişti. Ekranı bir el hareketi çekip, mutfağa kendime filtre kahve yapmaya gittim. Aslında işsizlik kâbusu enseme geziniyordu. Ev sahibinin mesajlarına bakmıyor, telefonlarını açmıyordum.

Elimde kahve salona döndüğümde aklıma gelen kelimeler masamın üstünde dans etmeye başlamıştı ki; cama çarpan taşın sesini duydum. Kırık cam parçaları havada uçup, masamın üstüne düşmeye başladı. Sokak kapısını hışımla açarak dışarı fırladım. Metin için topladığım iki üç kelime kırık parçaların arasında kaybolup, gidiyordu. Ben taşı atanın kim olduğunu aramaya çıkmışken, sarı taksi önümde durdu. İçinden 1,70 boylarında, ince uzun mavi gözlü kısa siyah saçlı, bizim mankenlere taş çıkartacak bir genç kız indi.

Şaşkın bakışlarıma anlam verememiş olacak ki, gülerek

-Birini mi arıyorsunuz?

- Affedersiniz, camımı kıran haylazın peşindeyim,

-Çocukluğum benim bu sokakta geçti. Burası artık Birleşmiş Milletler topluluğuna döndü. Dünyanın bütün yoksullarının buluşma noktası olduk. Boşuna aramayın, bulamazsınız.

Kızın yatıştırıcı ses tonu beni de sakinleştirdi. Apartmana birlikte girdik. O, merdivenleri çıkarken gözlerim ince uzun bacaklarına takıldı. İsmi bile sormadan üst kat kapısının açılıp kapandığını duydum. Dizüstü bilgisayarımın karşısına yarım saat önceki halimden farklı bir ruh haliyle oturdum. Ekranın rengini maviye boyadım, metni yazmaya başladım.

-Evdeki adam sinirlenerek dışarı fırlıyor, -Çocuklar sağa sola kaçışıyor, -O sırada bir ticari taksi yaklaşıyor, -İçinden gözleri masmavi uzun boylu bir kız iniyor, -Gülümsüyor, -Adamla birkaç kelime konuşuyor, -Apartmana giriyor, -Arkasından sen de... Üst kattan Yaşlı Kadının sesini duyuyorsun. Son derece kibar 'Yavrum Hoş geldin' diyor.

Reklam spotunun başlığına karar veriyorum. 'Denizin suyunu avucunuza aldığınızda mavi midir?'

Bu evdeki yaşlı kadınla, genç kızın yaşamının rengi nedir?

Siyah, beyaz, kırmızı, sarı, mavi...

Yaşlı Kadının kırmızı rujuyla, genç kızın mavi gözlerinin karışımı 'Mor' olabilir mi?

Mevsim bahar. Akasya, leylak, lavanta, menekşe bahçelerinde bu reklam filmi çekmeliyim. Çünkü Latince Mor Violenti, Violet da menekşe demektir.

İki kadın filmin ilk sahnesinde boy gösteriyor. On figüran pareolarının altındaki bikinileriyle dans ediyor. Yaşlı Kadın yürütecini fırlatıp atıyor. Omzundaki mor şalı yere düşüyor. Torunu genç kız eğilip alıyor. Kendi boynuna sarıyor.

Bulmuştum. Günlerdir bunalımlı yazamama sıkıntılarımı üst kattan gelen yürüteç sesleri kelimeleri metne döndürmüştü. Bilgisayarımın kapağını kapatırken ruhum ve bedenim hafiflemişti. Eğilip yerdeki cam kırıklarını toplamaya başladım...